

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Deelverslag Arrestantenzorg Eenheid Midden-Nederland

Datum	9 maart 2015
Status	Vastgesteld

Colofon

Afzendgegevens

IVenJ

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.ivenj.nl

Contactpersoon

Femke Hofstee-van der
Meulen
senior inspecteur

M 06 48 10 03 33
[f.b.a.m.hofstee@
inspectievenj.nl](mailto:f.b.a.m.hofstee@inspectievenj.nl)

Projectnaam

Arrestantenzorg

Inhoud

Colofon - 3

1 Inleiding - 7

- 1.1 Inleiding - 7
- 1.2 Aanleiding - 7
- 1.3 Doel en onderzoeksvraag - 8
- 1.4 Reikwijdte onderzoek - 8
- 1.5 Toetsingskader - 9
- 1.6 Opzet onderzoek - 10
- 1.7 Objectbeschrijving - 11
- 1.8 Leeswijzer - 12

2 Aanhouding - 13

- 2.1 Veiligheid en informatie - 13
- 2.2 Bejegening en zorg - 14
- 2.3 Oordeel - 15

3 Transport - 17

- 3.1 Geschiktheid voertuig en transportroute - 17
- 3.2 Veiligheid en bejegening - 18
- 3.3 Oordeel - 18

4 Insluiting - 19

- 4.1 Fouilleren en persoonlijke eigendommen - 19
- 4.2 Registratie en identiteitsvaststelling - 20
- 4.3 Voorgeleiding en rechtmatigheid - 21
- 4.4 Bejegening - 22
- 4.5 Informatie huisregels en rechten - 22
- 4.6 Toegang tot advocaat - 23
- 4.7 Informeren thuisfront en overigen - 24
- 4.8 Oordeel - 24

5 Verblijf - 27

- 5.1 Bejegening en bijzondere groepen - 27
- 5.2 Verblijfsruimte - 28
- 5.3 Verblijfsregime en persoonlijke verzorging - 29
- 5.4 Controle – veiligheid – geweldsmiddelen - 30
- 5.5 Contact buitenwereld - 31
- 5.6 Toegang tot zorg - 32
- 5.7 Beklag - 33
- 5.8 Oordeel - 33

6 Einde insluiting / Overdracht - 35

- 6.1 Einde insluiting - 35
- 6.2 Overdracht - 35
- 6.3 Oordeel - 36

7 Personeel en Organisatie - 37

- 7.1 Personeel - 37
- 7.2 Communicatie - 41
- 7.3 Overzicht capaciteit cel/ophoudkamer - 42

7.4 Oordeel - 42

8 Eindoordeel - 43

Bijlage 1 Inspectieprogramma eenheid Midden-Nederland - 46

Bijlage 2 Overzicht capaciteit eenheid Midden-Nederland - 47

Bijlage 3 Afkortingen - 49

Bijlage 4 Bronnen - 51

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit rapport beschrijft de bevindingen van het onderzoek naar de arrestantenzorg in de eenheid Midden-Nederland. Dit onderzoek is uitgevoerd door twee samenwerkende inspecties: de Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) en de Inspectie Jeugdzorg (IJZ). In totaal hebben vier inspecteurs van deze inspecties aan dit onderzoek deelgenomen.

De inspectie vond plaats van 6 tot en met 9 oktober 2014. Op 8 oktober heeft de IVenJ met de IJZ het politiecellencomplex (PCC¹) in Houten bezocht. Daarnaast heeft de IVenJ een bezoek gebracht aan de politiebureaus in Urk, Lelystad, Loosdrecht, Maarssen, Utrecht en aan de rechtbank in Utrecht. Tijdens de bezoeken zijn interviews afgenomen met ingeslotenen, arrestantenverzorgers, FMMU² arts, advocatuur, opsporingsambtenaren (op operationeel, tactisch en strategisch niveau) en de Commissie van Toezicht Arrestantenzorg Midden-Nederland (CTA). In bijlage 1 bevindt zich een overzicht van het inspectie programma.

Dit onderzoek in de eenheid Midden-Nederland is onderdeel van een nationaal onderzoek naar arrestantenzorg. In de periode tot en met januari 2015 zullen ook andere politie eenheden worden bezocht. Per eenheid maken de inspecties op basis van de bevindingen een deelverslag dat aan de eenheidsleiding zal worden aangeboden. Halverwege 2015 zal de IVenJ, op basis van de deelverslagen, een eindrapport samenstellen dat aan de Minister van Veiligheid en Justitie wordt aangeboden en dat openbaar zal worden gemaakt.

1.2 Aanleiding

Het verzorgen van personen die tijdelijk door de politie zijn ingesloten is een kerntaak van de politie. De politie beschikt over meer dan tweeduizend cellen en ophoudkamers verspreid over het land waar arrestanten tijdelijk kunnen worden ingesloten.³ Jaarlijks sluit de politie bijna 200.000 verdachten in. De IVenJ is van mening dat vrijheidsbeneming een ingrijpend middel is dat op een zorgvuldige en humane wijze dient te worden uitgevoerd.

Alhoewel er binnen de politie ontwikkelingen zijn om de arrestantenzorg meer eenduidig in te richten is er nog geen sprake van een uniforme nationale aanpak ten aanzien van deze uitvoeringstaak van de nationale politie. Uit eerder onderzoek van de IVenJ en IGZ naar het overlijden van de Russische activist Dolmatov is gebleken dat zorg voor arrestanten kwetsbaarheden kent.

¹ Arrestantencomplex Politie Utrecht

² Forensisch Medische Maatschappij Utrecht

³ Arrestantencellen/ophoudkamers bevinden zich in politiebureaus, cellencomplexen, arrestantenbussen, rechtbanken en bij sommige treinstations en voetbalstadions.

1.3 Doel en onderzoeksvraag

Het doel van het onderzoek is om te toetsen hoe de politie uitvoering geeft aan arrestantenzorg. De IVenJ doet dit, in samenwerking met de IGZ en IJZ, aan de hand van de daarvoor geldende (inter)nationale wettelijke en richtlijnen. Daarnaast wil de IVenJ een totaaloverzicht van de locaties in Nederland in kaart brengen waar de politie personen (tijdelijk) insluit. De centrale onderzoeksvraag luidt:

Op welke wijze geeft de politie uitvoering aan de arrestantenzorg en voldoet deze aan de geldende (inter)nationale wetgeving en richtlijnen?

Teneinde de probleemstelling te kunnen beantwoorden zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd.⁴

1. Op welke wijze voert de politie de arrestantenzorg uit bij de *aanhouding* van personen?
2. Hoe draagt de politie zorg voor het *transport* van arrestanten of andere personen die van hun vrijheid zijn ontnomen?
3. Hoe vindt de *insluiting* van arrestanten en andere personen plaats in een cellencomplex of andere ophoudlocaties van de politie?
4. Op welke wijze wordt er door de politie uitvoering gegeven aan het *verblijf* van arrestanten en andere personen⁵ in een cellencomplex of andere ophoudlocatie?
5. Hoe vindt de *overdracht* van een arrestant/ingeslotene naar een huis van bewaring/zorginstelling of diens in vrijheidstelling plaats?
6. Hoeveel *cellen en/of ophoudruimtes* zijn er in de afzonderlijke eenheden aanwezig en in gebruik, en op welke locaties, en welk landelijk totaaloverzicht kan op basis hiervan gegenereerd worden?
7. Wat is de *kwaliteit van de medische zorg* voor arrestanten?⁶

1.4 Reikwijdte onderzoek

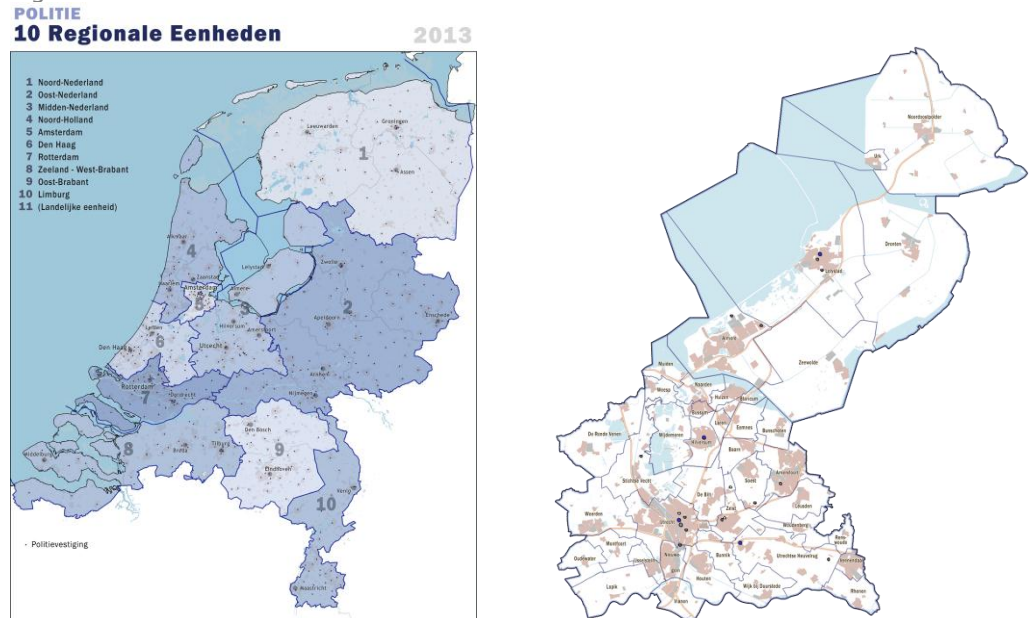
Dit deelverslag geeft een beeld van de eenheid Midden-Nederland. In het onderzoek richten de inspecties zich ook op de andere eenheden van de politie. De celcapaciteit van de spoorwegpolitie (Landelijke Eenheid) wordt meegenomen in de eenheid waar ze gelokaliseerd is. Ook de cellenbussen van de Dienst Vervoer & Ondersteuning (DV&O) zullen worden bezocht en een drietal huizen van bewaring. Net zoals in de eenheid Midden-Nederland bezoekt de IVenJ gemiddeld vijf locaties; waaronder een hoofdbureau van politie/hoofdcellencomplex; twee politiebureaus; ophoudkamers bij de rechtbank en bijvoorbeeld ophoudkamers op een treinstation of voetbalstadion. De IGZ en IJZ bezoeken bij vijf eenheden het hoofdbureau.

⁴ Deze vijf hoofdonderzoeksvragen zijn op basis van de onderwerpen verwoord in het toetsingskader verder op te splitsen in meerdere sub-onderzoeksvragen. Hierin zijn ook de specifieke vragen opgenomen die door de twee andere inspecties IGZ en IJZ onderzocht worden.

⁵ Bijvoorbeeld vreemdelingen (ter vaststelling van hun identiteit) en verwarde personen (voor hun eigen veiligheid).

⁶ Aangezien de IGZ niet heeft deelgenomen aan het bezoek aan de eenheid Midden-Nederland ontbreekt hoofdstuk 7. Pagina 8 van 51

Figuur 1. Overzicht eenheden en eenheid Midden-Nederland

1.5 Toetsingskader

De politie moet aan een aantal minimeisen voldoen om inhoud te kunnen geven aan arrestantenzorg. Daarbij zijn kwantitatieve en kwalitatieve eisen gesteld aan zowel de inrichting (personeel en fysieke condities) van de eenheid als aan de inrichting van een aantal processen. De IvenJ heeft voor dit onderzoek een toetsingskader ontwikkeld dat is gebaseerd op nationale regelgeving en instructies met betrekking tot arrestantenzorg. Voor zover er sprake is van een aanvulling zijn er ook internationale richtlijnen opgenomen waaraan Nederland zich heeft gecommitteerd. Daarnaast heeft de IvenJ zelf een beperkt aantal verwachtingen geformuleerd.⁷ De IGZ heeft een toetsingskader opgesteld met betrekking tot de kwaliteit van de medische zorg (hoofdstuk 7). De toetsingscriteria van de IJZ zijn opgenomen in het toetsingskader van de IvenJ.

De inhoud van het toetsingskader is afgestemd met de politie eenheid Rotterdam⁸, de directie Politie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de expertgroep Arrestantenzorg van de nationale politie en de (landelijke) Commissie van Toezicht Arrestantenzorg (CTA). Het IGZ-onderdeel in het toetsingskader is ook afgestemd met het Forensisch Medisch Genootschap (FMG) en GGD NL. Het toetsingskader besteedt aandacht aan de rechtspositie van ingeslotenen, bejegening, veiligheid, einde insluiting/overdracht, personeel en organisatie en de kwaliteit van de geboden medische zorg.

⁷ De internationale regels en standaarden waaraan de IvenJ toetst zijn samen met de eigen verwachtingen cursief gemarkeerd in het IvenJ-toetsingskader Arrestantenzorg (zie www.ivenj.nl).

⁸ De chef van de politie eenheid Rotterdam-Rijnmond is de landelijke portefeuillehouder arrestantenzorg.

1.6 Opzet onderzoek

De focus in dit onderzoek ligt op de uitvoering in de praktijk. Daarnaast kijken de inspecties ook naar hoe de arrestantenzorg is ingericht/georganiseerd en op welk beleid de arrestantenzorg is gebaseerd. De IVenJ laat zich in de beschrijving van de uitvoering leiden door de vijf processtappen bij arrestantenzorg. Dit zijn aanhouding, transport, insluiting, verblijf en overdracht/vrijlating. Bij iedere processtap zijn, op basis van het toetsingskader, een aantal aspecten geformuleerd. Naast de vijf processtappen worden in dit onderzoek ook de kwaliteit van de medische zorg en de personele aspecten en organisatie van arrestantenzorg in de afzonderlijke eenheden onderzocht. Zie hieronder figuur 2 met een overzicht van de onderzochte aspecten in het proces arrestantenzorg (met de klok mee).

Figuur 2. Onderzoekaspecten

Aan de hand van interviews, dossier- en documentenstudies en observaties gaan de inspecties na hoe de politie uitvoering geeft aan arrestantenzorg. Per eenheid spreken de inspecties met de volgende respondenten:

- opsporingsambtenaren (agenten noodhulp, hulpofficier van justitie, vreemdelingenpolitie, leiding arrestantenzorg);
- ingeslotenen;
- arrestantenverzorgers;
- medische dienstverlener(s);
- commissie van toezicht arrestantenzorg (CTA)⁹;
- (piket-)advocaten;
- eventueel ouders/voogd en de klachtencommissie.

De IVenJ kondigt het bezoek aan het hoofdbureau/politiecellencomplex van te voren aan bij de eenheidsleiding zodat de politie voldoende functionarissen kan vrijmaken voor interviews. De andere locaties worden onaangekondigd bezocht. Voorafgaand aan de bezoeken vraagt de IVenJ informatie op (cijfers, instructies, etc.) en tijdens de bezoeken worden dossiers ingekeken. Via observaties krijgt de IVenJ een indruk van de voorzieningen, de werkwijzen en procedures. Bij de processtappen aanhouding en transport baseert de IVenJ zich op gesprekken met de ingeslotenen,

⁹ Voorheen commissie van toezicht politiecellen.

opsporingsambtenaren en arrestantenverzorgers, en niet op observaties van aanhoudingen (in verband met de tijdsinvestering).

In bijlage 1 bevindt zich het inspectieprogramma met daarin een overzicht van de bezochte locaties en de verschillende respondenten waarmee is gesproken in de eenheid Midden-Nederland.

1.7 Objectbeschrijving

Conform landelijke afspraken worden cellencomplexen vanaf 1 januari 2014 aangeduid met de term Politie Cellencomplex (PCC) gevolgd door de plaatsnaam waar het PCC gevestigd is. Deze termen zijn nog niet in de gehele organisatie gemeen goed. Verder is met de vorming van de Nationale Politie binnen de eenheid Midden-Nederland ook het Team Arrestantentaken ontstaan die de volgende werkzaamheden uitvoert: Arrestantenzorg, parkettaken op de gerechten, transport van ingeslotenen en de coördinatie van executietaken.

De politie-eenheid Midden-Nederland¹⁰ heeft in totaal 26 (politie)locaties met een capaciteit van in totaal 320 cellen.¹¹ Er zijn drie locaties (Almere Stad, Houten en Lelystad) als cellencomplex aangewezen en deze bureaus hebben reguliere cellen en ophoudkamers. De andere locaties hebben alleen maar ophoudkamers die voor kort verblijf zijn ingericht. Buiten de gebouwen van de politie-eenheid Midden-Nederland zijn er ook nog ophoudkamers aanwezig bij de rechtbanken in Lelystad en Utrecht. In de tabel hieronder bevindt zich een totaaloverzicht van de verschillende type cellen. In bijlage 2 is een overzicht per locatie te vinden.

Overzicht cellen capaciteit Eenheid Midden-Nederland	Politiebureaus en cellencomplexen	Rechtbank Utrecht	Rechtbank Lelystad	TOTAAL
Reguliere cel	136			136
Ophoudcel	115	13	7	135
Observatie cel	30	4		34
Isoleer cel	3			3
Claustrofobie cel	2			2
Familie cel/Sociale kamer	1			1
Jongens/meisjes ruimte		2		2
Groeps-ophoudcel	2	2	1	5
'Zachte cel' en 'Medi-cel' ¹²	2			2
TOTAAL	291	21	8	320

¹⁰ De voormalige politiekorpsen Flevoland, Gooi & Vechtstrek en Utrecht.

¹¹ Zie voor een volledig overzicht bijlage 2.

¹² In aanbouw.

Kerncijfers

Blijkens het concept inrichtingsplan nationale politie voor de eenheid Midden-Nederland zal de arrestantenzorg uit 183 FTE's in verschillende functies gaan bestaan. Uit documentatie van de eenheid Midden-Nederland is de huidige formatie per 1 oktober 2014 in totaal 205 FTE. De feitelijke sterkte van de arrestantenzorg binnen de gehele eenheid was op die datum in totaal 185 FTE.

De arrestantenverzorgers zijn verantwoordelijk voor de zorg voor arrestanten. Het aantal arrestanten fluctueert per jaar. In 2010 werden in de drie voormalige korpsen Utrecht, Gooi en Vechtstreek en Flevoland in totaal 25.011 arrestanten ingesloten in een van de politiebureaus. In 2013 was dat aantal 22.312. In onderstaande tabel wordt van het totaal aantal arrestanten de cijfers weergegeven betreffende het aantal aanhoudingen, voorgeleidingen, in verzekeringstellingen en invrijheidstellingen.

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹³
Midden-Nederland					
Arrestant	25.011	24.573	23.253	22.312	21.236
Verdachte aangehouden	23.002	22.078	17.944	17.494	16.283
Verdachte in verzekeringstelling (IVS)	6.579	6.792	6.715	7.040	6.521
Verdachte invrijheidstelling	24.617	23.314	19.120	18.192	17.206
Verdachte voorgeleid aan OvJ/Rechter ¹⁴				1986	

Bron: Arrestant en Verdachte invrijheidsstelling: GIDS

Bron: Verdachte aangehouden en verdachte in verzekeringstelling (IVS): BVI

De dalende trend in zowel het aantal arrestanten als verdachte aangehouden is volgens de politie in beide gevallen het gevolg van minder zaken met betrekking tot mishandeling en bedreiging; winkeldiefstal en de 'weg', zoals het rijden zonder rijbewijs.

1.8 Leeswijzer

Het rapport is door IVenJ opgebouwd aan de hand van de vijf processtappen; een hoofdstuk over de personele en organisatorische aspecten bij arrestantenzorg gevolgd door een eindoordeel. Het begint bij de aanhouding (hoofdstuk 2), gevolgd door transport (hoofdstuk 3), insluiting (hoofdstuk 4), verblijf (hoofdstuk 5), einde insluiting en overdracht (hoofdstuk 6), personeel & organisatie (hoofdstuk 7) en eindoordeel (hoofdstuk 8). Het verslag is voor wederhoor op feitelijke onjuistheden gecontroleerd door de politie.

¹³ Tot en met september 2014.

¹⁴ Gegevens over 2010, 2011, 2012 en 2014 ontbreken omdat de GIDS/BVI geen betrouwbare aantallen genereert voor de eenheid Midden-Nederland.

2 Aanhouding

In dit hoofdstuk staat de aanhouding van de persoon centraal. De IVenJ kijkt naar de veiligheid bij de aanhouding van zowel de arrestant als de politie en de wijze waarop de arrestant wordt geïnformeerd. Voor een opsporingsambtenaar behoort het benemen van iemands vrijheid tot de dagelijkse gang van zaken. Aan de andere kant is dit voor degenen die het betreft vaak een ingrijpende gebeurtenis. Daarom alleen al moet dit zorgvuldig gebeuren. Het benemen van iemands vrijheid is een deel van de taak van de politie. Er kunnen verschillende redenen zijn om dit te doen. Dit kan zijn in verband met de handhaving van de openbare orde; met strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde; met hulpverlening en met het uitoefenen van toezicht bijvoorbeeld die in het kader van de Vreemdelingenwet.

2.1 Veiligheid en informatie

Bij aanhoudingen dient de politie zorg te dragen voor de veiligheid van de arrestant, de omgeving en die van de politie zelf. Daarnaast is het gebruikelijk dat de opsporingsambtenaar de arrestant informeert over de procedures die doorlopen gaan worden (overbrengen, intake, fouillering) tot het moment van insluiting. Wie de aanhouding doet en waarom is geregeld in landelijke wet- en regelgeving. De norm is dat de politie zo ingericht is dat de beoogde en bevoegde (opgeleide) medewerkers in staat zijn om dit te doen. In de opleiding wordt aandacht besteed aan bejegening van verdachten (arrestanten) en derden.

Veiligheid

Uit gesprekken met opsporingsambtenaren blijkt dat de meeste aanhoudingen op heterdaad plaatsvinden. De politie houdt bij voorkeur een persoon aan met de inzet van minimaal twee opsporingsambtenaren. Indien er tijdens een eenmanssurveillancedienst iemand wordt aangehouden is een tweede noodhulpeenheid zo snel mogelijk ter plaatse. De door de IVenJ geïnterviewde opsporingsambtenaren geven aan dat zij proberen hun veiligheid te garanderen door altijd een kogelwerend vest te dragen, goed op te letten en indien nodig iemand te fouilleren.

Indien een noodhulpeenheid assistentie nodig heeft dan wordt deze vanuit het eigen basisteam of een ander basisteam gestuurd. Bij een (geplande) aanhouding buiten heterdaad wordt een verdachte in principe in zijn woning aangehouden op een tijdstip na 6.00 uur in de ochtend, tenzij er (veiligheids)redenen zijn om hierop een uitzondering te moeten maken. Om bij een dergelijke aanhouding de veiligheid te kunnen waarborgen wordt deze doorgaans uitgevoerd met de inzet van minimaal twee politieauto's met een bezetting van twee opsporingsambtenaren per auto. Het komt ook regelmatig voor dat bewakers in een winkel een persoon staande houden en ophouden in een aparte ruimte totdat de politie komt.¹⁵

Veiligheidsfouillering

Of de politie een arrestant bij aanhouding fouilleert hangt af van de inschatting van de specifieke 'feiten en omstandigheden'. De fouillering dient in die gevallen noodzakelijk te zijn ter afwending van een onmiddellijk dreigend gevaar. Uit de gesprekken met opsporingsambtenaren blijkt dat veiligheidsfouillering op straat

¹⁵ Winkels hebben soms hiervoor een aparte ophoudruimte.

plaatsvindt indien de opsporingsambtenaar dat nodig acht. De opsporingsambtenaar fouilleert een dronken persoon bijvoorbeeld niet als daartoe geen aanleiding is. Wel fouilleert de opsporingsambtenaar een verdachte indien de meldkamer doorgeeft dat de persoon mogelijk gewapend is of als sprake is van antecedenten. Meestal wordt de arrestant na afloop van de veiligheidsfouillering ook geboeid.

Uit de gesprekken met de opsporingsambtenaren kwam naar voren dat het melden van eventuele bijzonderheden omtrent de aanhouding (inclusief eventueel geweldgebruik) bij overdracht van de arrestant aan de arrestantenverzorgers niet standaard gebeurt en veelal afhankelijk is van de opsporingsbeambte die de aanhouding verricht.

2.2 Bejegening en zorg

De arrestanten met wie de IVenJ sprak gaven aan dat zij bij de aanhouding rustig en correct zijn behandeld door de opsporingsbeambten. Wel vroeg een arrestant zich af waarom zoveel politie aanwezig moest zijn toen hij thuis werd aangehouden bij een blijkbaar geplande aanhouding. Hij gaf aan dat hij liever zich vrijwillig had gemeld bij het politiebureau wanneer hij hiertoe een verzoek had gekregen. Nu had zijn hele straat kunnen zien dat hij was aangehouden. Een vrouwelijke arrestant die door bewakers was aangehouden in een winkel was zeer negatief over de wijze waarop ze was behandeld door de bewakers.

Het komt voor dat de politie geweld gebruikt bij de aanhouding. Volgens opsporingsambtenaren wordt bij minder dan een kwart van de aanhoudingen geweld gebruikt. Bij de meeste arrestanten met wie de IVenJ en IJZ spraken was geen geweld gebruikt bij de aanhouding. Bij de arrestanten waarbij wel geweld was gebruikt noemden de arrestanten geen specifieke punten waaruit blijkt dat de geweldstoepassing buitensporig was. De IVenJ merkt hierbij op dat een geïnterviewde minderjarige arrestant bij aanhouding zijn pols heeft gebroken. De minderjarige werd toen hij zich verzette tegen de aanhouding op de grond gegooid en is daarbij verkeerd terecht gekomen. Hij legde de schuld niet bij de politie. Gebruik van geweld meldt de opsporingsambtenaar bij de groepschef die vervolgens een geweldsrapportage opstelt en het incident evalueert (zie verder bij 4.2).

Indien de arrestant verzet heeft geboden bij de aanhouding en/of wanneer er geweld is gebruikt dan geven de opsporingsambtenaren dit door aan de locatie waar de arrestant wordt ingesloten. Arrestantenverzorgers geven aan dat de inhoud van dergelijke informatie die zij bij aankomst van de arrestant ontvangen verschilt per opsporingsbeambte.

De FMMU-arts, werkzaam op het Arrestantencomplex Politie Utrecht (PCC) in Houten, geeft tijdens het gesprek met de IVenJ aan dat wanneer de arts bij het consult van een arrestant vermoedt dat bij een aanhouding buitensporig geweld is gebruikt, dit binnen de FMMU wordt besproken. Het is in het verleden voorgekomen dat de directie van de FMMU vermoedens van buitensporig geweld bij aanhouding heeft teruggekoppeld bij de politie. De door IVenJ geïnterviewde arts wijst in dit kader op het belang van het stellen van een objectieve diagnose door een arts, en op het niet alleen behandelen van de klacht maar ook het signaleren ervan. Gemiddeld drie tot vier keer per jaar doet een arts bij de directie van het FMMU melding van buitensporige verwondingen als gevolg van geweldgebruik bij aanhouding door opsporingsambtenaren.

Een arrestant merkte op dat tijdens zijn aanhouding thuis (buiten heterdaad) was gevraagd door de politie of hij medicijnen gebruikte. Vervolgens was hij in de gelegenheid gesteld om de medicijnen mee te nemen naar het politiebureau.

Informatie

De opsporingsambtenaren geven aan dat ze bij aanhouding standaard de persoon wijzen op zijn of haar rechten. Dit gebeurt niet in juridische taal. Een arrestant gaf aan dat hij niet door de politie in staat werd gesteld om vragen te stellen over zijn aanhouding.

2.3 Oordeel

De IVenJ is van oordeel dat het aanhouden van personen veelal goed verloopt. Er is aandacht voor de veiligheid van zowel de arrestant als de politie. Daarnaast is de bejegening bij de aanhouding door de politie over het algemeen correct en rustig. Het komt voor dat de politie geweld toepast bij de aanhouding maar de IVenJ heeft niet de indruk dat het geweldsgebruik buitensporig is. Van geweldsincidenten maakt de politie een rapportage die vervolgens wordt geëvalueerd. Het melden van eventuele bijzonderheden over de arrestant door de opsporingsambtenaar bij overdracht aan de arrestantenverzorger kan beter geborgd worden.

3 Transport

De voertuigen waar arrestanten in worden vervoerd dienen veilig te zijn en te voldoen aan de voorschriften. Het transport dient te worden uitgevoerd door opgeleid personeel die zorg dragen voor het op een veilige en humane wijze vervoeren van de arrestanten.

3.1 Geschiktheid voertuig en transportroute

Geschiktheid voertuigen

De IVenJ heeft bij het PCC een cellenbus nader bekeken. De bus is ingedeeld in drie afzonderlijke compartimenten waarvan twee compartimenten met twee stoelen en een compartiment met drie stoelen. Het compartiment kan worden afgesloten met een deur. Het compartiment ziet er schoon en goed onderhouden uit. De chauffeurs kunnen vanuit het bestuurdersgedeelte van het voertuig de arrestanten middels camera's observeren en via een geluidsverbinding met hen spreken.

Het PCC beschikt 24 uur per dag over een aantal bussen. Bij aankomst van een bus wordt via de Controle Post Arrestantenzorg (CPA) de remise geopend. De remise biedt plaats aan meerdere bussen en kan ook de grote touringcar bus van de Dienst Vervoer & Ondersteuning (DV&O) ontvangen. In de remise bevinden zich tien kleine ophoudcellen om arrestanten die met een bus komen afzonderlijk op te vangen voordat ze één voor één worden ontvangen. De remise van de rechtbank in Utrecht heeft plaats voor drie bussen. Het politiebureau in Lelystad heeft plaats voor één bus.

Transportroutes

Conform landelijke afspraken is het BIARR (binnen-arrondissementaal) vervoer van justitiabelen een verantwoordelijkheid van de betreffende eenheid en is het BOARR (boven-arrondissementaal) vervoer van justitiabelen een verantwoordelijkheid van DV&O. De eenheid Midden-Nederland heeft met DV&O afspraken gemaakt dat deze dienst binnen de eenheid Midden-Nederland ook het BIARR vervoer uitvoert.

Regionaal vervoer en het vervoer van een politiebureau naar een cellencomplex wordt uitgevoerd door de opsporingsambtenaren. Arrestantenverzorgers van het PCC zorgen voor vervoer van het politiebureau naar het PCC toe. Als de arrestant vanaf de straat naar het PCC wordt gebracht, dan brengen opsporingsambtenaren de persoon zelf. Dit gebeurt wel in overleg.

Opsporingsambtenaren uit (voormalige) politieregio Utrecht geven aan dat arrestanten soms rechtstreeks naar het PCC worden gebracht na een geplande aanhouding (buiten heterdaad). Indien een arrestant zich bij een aanhouding verzet brengt de politie een arrestant veelal naar het PCC, in plaats van eerst naar een lokaal politiebureau. De arrestant hoeft dan niet nog een keer vervoerd te worden en bovendien is in het PCC cameratoezicht mogelijk. Het komt voor dat het PCC arrestanten ophaalt bij lokale politiebureaus waar onvoldoende verhoorkamers zijn zodat de arrestant in het PCC kan worden verhoord door de recherche.

In de gemeente Loosdrecht gaan arrestanten meestal direct door naar politiebureau Hilversum, in plaats van ingesloten te worden op het lokale politiebureau, omdat in Hilversum permanent een HOvJ aanwezig is. 'Het is de afstand niet', merkt een

opsporingsambtenaar op. Op Urk daarentegen worden arrestanten wel naar het lokale politiebureau gebracht omdat een ritje naar het dichtstbijzijnde cellencomplex de (enige) noodhulpeenheid van Urk teveel tijd kost. Bij het politiebureau in Urk komt het voor dat de opsporingsambtenaren na een arrestatie bij terugkomst op het bureau met de arrestant het bureau zelf openen. In het weekend is het bureau namelijk niet bemand.

De IVenJ merkt op dat er géén integraal document beschikbaar is waarin de verantwoordelijkheden ten aanzien van transport binnen eenheid Midden-Nederland is beschreven.

3.2 Veiligheid en bejegening

Uit de gesprekken met arrestanten blijkt dat zij zich veilig voelen tijdens het transport maar dat het soms lastig is om te communiceren met de politie. De minderjarige arrestant, die bij aanhouding zijn pols had gebroken, vertelde dat niet naar hem werd geluisterd toen hij tijdens het transport meldde dat hij pijn had.

De politie vervoert minderjarigen separaat van volwassenen.

Opsporingsambtenaren gaven in gesprekken aan dat ze zich niet altijd veilig voelen tijdens transport omdat de gewone politievoertuigen niet beschikken over een scheidingswand. De arrestant wordt tijdens vervoer in een normale politieauto op de achterbank aan de kant van de bijrijder gezet. De collega gaat ernaast zitten. Indien nodig wordt de arrestant geboeid. Als sprake is van meerdere arrestanten, worden deze apart vervoerd.

3.3 Oordeel

Het transport van arrestanten is voor zover door de IVenJ onderzocht in orde. Arrestanten voelen zich veilig en de politiebussen zijn goed uitgerust. De politie voldoet aan de verwachting dat minderjarigen gescheiden worden vervoerd. Wel constateert de IVenJ dat aan het transport in een gewoon politievoertuig risico's kleven omdat er geen uitneembaar rooster of een plexiglazen afscheiding is die de agenten, wanneer nodig, bescherming biedt tegen eventuele agressie, bijt-, of spuugincidenten.

Aanbeveling

- Overweeg om (nieuwe) politievoertuigen uit te rusten met een uitneembare scheidingswand.

4 Insluiting

Ingeslotenen op een politiebureau worden vaak verdacht van het plegen van een strafbaar feit. Daarnaast kunnen mensen ook om andere redenen worden ingesloten. Bijvoorbeeld voor het uitzitten van een vervangende hechtenis, in het kader van de hulpverlening of ter vaststelling van de identiteit. Alle arrestanten ondergaan bij de insluiting op het bureau dezelfde processtappen. Zij worden direct bij binnenkomst gefouilleerd. Meegebrachte spullen worden gecontroleerd, ingenomen, opgeslagen en/of inbeslaggenomen wanneer het verboden goederen betreft. Tevens wordt de identiteit van de betreffende persoon vastgesteld en worden zijn of haar gegevens verwerkt in BVH. Betrokkene wordt vervolgens naar een ophoudruimte gebracht. Deze ruimte beschikt niet over een slaapgelegenheid. De arrestant wordt zo spoedig mogelijk aan de HOvJ voorgeleid. Vanaf dat tijdstip gaat de zes-uurs termijn in voor ophoud voor onderzoek. Dit onderzoek kan bestaan uit verhoren. Als de arrestant wordt voorgeleid aan de HOvJ en in verzekering wordt gesteld, wordt hij over het algemeen overgebracht naar een reguliere politiecel. Die cel is geschikt voor dag- en nachtverblijf. Omdat de situatie zich kenmerkt door een grote mate van onzekerheid voor de betrokkenen, is het belangrijk dat zij aan het begin van hun insluiting goed en op een begrijpelijke manier worden geïnformeerd over wat er staat te gebeuren, wat hun rechten zijn en hoe alles reilt en zeilt op een politiebureau.

4.1 Fouillering en persoonlijke eigendommen

Zodra de arrestant binnenkomt bij het politiebureau volgt standaard een insluitingsfouillering. De IVenJ heeft twee insluitingsfouilleringen kunnen observeren, en heeft daarnaast met opsporingsambtenaren, arrestantenverzorgers, leidinggevend en ingeslotenen gesproken over de insluitingsfouillering.

De insluitingsfouillering wordt op de meeste locaties uitgevoerd door de opsporingsambtenaren die de arrestant binnenbrengen. In Lelystad en bij de rechtbank Utrecht doen de arrestantenverzorgers dit zelf. Bij de fouillering wordt op een aantal locaties gebruikt gemaakt van een metaaldetector en een handscanner. Vrouwelijke arrestanten worden door vrouwen gefouilleerd en krijgen extra privacy als ze bijvoorbeeld hun bh moeten inleveren.

Visitatie komt volgens arrestantenverzorgers nauwelijks tot niet voor. En als het nodig wordt geacht dan vraagt de politie hiervoor, conform de regels, eerst toestemming aan de HOvJ. In Urk geeft de politie aan dat indien zij vooraf al inschatten dat iemand langer dan zes uur zal worden opgehouden, dat zij de arrestant direct doorbrengen naar het arrestantencomplex in Lelystad.

Bij de insluitingsfouillering worden veters, riemen, koortjes en dergelijke ingenomen. Op alle locaties worden de schoenen standaard ingenomen en krijgen de arrestanten slippers. Als de kleding van arrestanten moet worden ingenomen, bijvoorbeeld in geval van sporenonderzoek, zijn er scheuroveralls beschikbaar. Familie van de arrestant mag vervangende kleding komen brengen. In Lelystad en Utrecht is er vervangende kleding beschikbaar voor als mensen het complex verlaten of voor de rechter moeten verschijnen. De IVenJ heeft met een ingeslotene in Lelystad gesproken die van een voorgeleiding bij de rechter terugkwam, waar hij in een scheuroverall en slippers naar toe moest. Het bleek dat de

arrestantenverzorgers wel hebben geprobeerd om vervangende kleding te vinden, maar dat er geen kledingstukken waren die hem pasten.

De arrestant moet bij binnenkomst zijn persoonlijke bezittingen inleveren. Deze worden in een zak gedaan en de ingeslotene moet tekenen voor de inhoud. Bij elke verandering van de inhoud, bijvoorbeeld als de rechercheur de telefoon nodig heeft voor onderzoek, moet de arrestant tekenen. In het PCC, Lelystad en bij de rechtbank in Utrecht wordt deze zak in een afgesloten kast of kluis gedaan. In Urk worden de spullen voor de ophoudruimte gelegd en in Maarssen gaat de zak in een koffer in een niet afgesloten kluis. Uit voorzorg worden in Maarssen de waardevolle spullen bewaard in een kluisje bij de centrale receptie. De politie neemt eventuele verboden goederen zoals drugs in beslag, waarbij de arrestant een afstandsverklaring moet tekenen.

4.2 Registratie en identiteitsvaststelling

Op de politiebureaus wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde Progis zuil om de identiteit van de arrestant vast te stellen en te registreren.¹⁶ De politie legt de identiteit vast door middel van het digitaal afnemen van de handpalm en vingerafdrukken, het scannen van eventuele identiteitspapieren en het zo nodig aanvullen van personalia.

Op de bezochte locaties werd de identiteit van de arrestant gecontroleerd door de opsporingsambtenaren via de Progis zuil. In het PCC worden deze gegevens, die op het politiebureau zijn ingevoerd, verder aangevuld door opsporingsambtenaren. Arrestantenverzorgers in de eenheid Midden-Nederland zijn verantwoordelijk voor het maken van de officiële verdachtenfoto en het nemen van natte vingerafdrukken. Als de arrestant eerder in het PCC is geweest, checken de arrestantenverzorgers wel de identiteit, maar hoeft de arrestant geen vingerafdrukken en een foto meer te laten maken, omdat die al in het systeem staan. De identiteitsvaststelling wordt altijd door twee mensen uitgevoerd omdat er geen cameratoezicht aanwezig is/mag zijn. Voor dit werk zijn arrestantenverzorgers speciaal opgeleid. In Lelystad nemen de arrestantenverzorgers het proces rond de Progis zuil over als de opsporingsambtenaren geen tijd hebben. In Urk staat de Progis zuil op de eerste verdieping, waardoor er met de arrestant een trap moet worden opgegaan. Dit kan voor zowel de politie als de arrestant een veiligheidsrisico met zich meebrengen wanneer de verdachte niet wil of kan meelopen.

De vreemdelingenpolitie wordt op de hoogte gesteld als een vreemdeling is aangehouden. Daarnaast houdt de vreemdelingenpolitie zelf ook via BVH bij of vreemdelingen zijn aangehouden. Vanuit BVH draait de vreemdelingenpolitie met behulp van Cognos het complete gegevensoverzicht uit. Die informatie verwerkt de vreemdelingenpolitie vervolgens in een M118 formulier.

De arrestantenverzorgers muteren bijzonderheden van ingeslotenen, bijvoorbeeld of iemand medicijnen gebruikt of als er beperkingen zijn, in BVH. In Lelystad houden arrestantenverzorgers ook een whiteboard bij dat in de centrale ruimte hangt. Dit wordt gedaan om snel een overzicht te krijgen wie in welke cel zit en of er bijzonderheden zijn. In de rechtbank in Utrecht maakt de politie administratief een verschil tussen ingeslotenen die een zitting hebben, vaak uit een PI, en ingeslotenen die een voorgeleiding hebben. Er wordt in BVH gewerkt indien het ingeslotenen

¹⁶ Bij de rechtbank in Utrecht wordt geen identiteitsvaststelling gedaan.

betreft die uit een cellencomplex komen en er wordt gewerkt met een arrestantenlijst indien het ingeslotenen betreft die uit een PI komen.

Als een arrestant in het PCC wordt binnengebracht, nemen arrestantenverzorgers na de fouillering een medisch anamneseformulier af ter toetsing van de medische toestand van de arrestant. Daarin wordt ook gevraagd of de arrestant medicijnen gebruikt. Zodra alle vragen zijn beantwoord ondertekent de arrestant het formulier. Bij medicijngebruik gaat het formulier naar de apothekersassistent van het PCC. Die controleert of en welke medicijnen de arrestant nodig heeft. Vervolgens gaat het formulier naar de FMMU arts die het formulier verifieert en daarna zijn handtekening eronder zet. Alle ingeslotenen die de inspecties hebben gesproken gaven aan dat ze dit formulier hebben gezien en ondertekend.

Als tijdens de aanhouding, het transport, de insluiting of het verblijf geweld is gebruikt, wordt dit in het BVH geregistreerd. Zoals vermeld in hoofdstuk 2 stelt de groepschef een geweldsrapportage op. In deze rapportage staan de omstandigheden van het voorval en de gegevens van de betrokken ambtenaren, zoals dienstjaren en certificatie. In de rapportage beoordeelt de teamchef of het geweld conform de instructie en rechtmatig was. Daarnaast wordt er aangegeven of en welk onderzoek is gedaan, waarbij intern, disciplinair of strafrechtelijk onderzoek mogelijk is. Het rapport wordt ondertekend door de teamchef en door de eenheidsleiding. Er is ruimte voor eventuele opmerkingen. De rapportage wordt geëvalueerd met de betrokken opsporingsambtenaren. Als de conclusie is dat er buitenproportioneel geweld is gebruikt, gaat het rapport naar de eenheidsleiding waar de zaak wordt besproken. De IVenJ heeft geweldsrapportages bekeken. Daaruit bleek dat er een objectieve inschatting gemaakt wordt van het geweld dat is gebruikt en welke acties er zijn ondernomen en waarom. In de geweldsrapportages waren zowel geweldsincidenten beschreven die proportioneel als buitenproportioneel waren.

De CTA gaf in het gesprek met de IVenJ aan dat zij niet op de hoogte waren van de aanwezigheid van deze rapportages en dat zij ook niet worden geïnformeerd als er geweld wordt gebruikt tijdens de aanhouding, transport, insluiting en verblijf.

4.3 Voorgeleiding en rechtmatigheid

Na de aanhouding is de opsporingsambtenaar verplicht ervoor te zorgen dat de arrestant zo snel mogelijk wordt voorgeleid aan de HOvJ. Hoe snel de arrestant wordt voorgeleid verschilt per aanhouding. Meestal is er een HOvJ op het politiebureau aanwezig. In de avond en nachtelijke uren rijdt in de eenheid Midden-Nederland een HOvJ rond. De voorgeleiding kan ook via de telehoor-verbinding gaan als de arrestant aanspreekbaar is. De voorgeleiding is normaal gesproken een kort formeel gesprek waarbij de HOvJ toetst of de aanhouding rechtmatig was, of de arrestant is gewezen op zijn rechten en wat de identiteit is van de arrestant.

De toetsing van de rechtmatigheid doet de HOvJ aan de hand van informatie die door de opsporingsambtenaren, meldkamer en getuigen zijn gegeven. De HOvJ wijst de arrestant tijdens het gesprek op zijn of haar rechten en de reden van de aanhouding. Soms krijgt de arrestant de regels op papier mee. Er zijn regels in verschillende talen bij de politie beschikbaar maar deze zijn veelal niet fysiek aanwezig. Het komt voor dat de HOvJ met de tolktelefoon belt indien de communicatie door een taalbarrière wordt belemmerd.

Na de voorgeleiding heeft de recherche zes uur de tijd (de tijd tussen 00.00 uur en 9.00 uur telt niet) om te beslissen of verder onderzoek nodig is, of de arrestant in verzekering wordt gesteld of dat de arrestant wordt vrijgelaten. De HOvJ en de recherche moeten deze termijn bewaken.

Indien een minderjarige in verzekering wordt gesteld, dan kan de HOvJ besluiten dat deze minderjarige de nacht thuis doorbrengt. Bij andere leeftijden kijkt de HOvJ of, na de wettelijke onderzoekstermijn, een in verzekeringstelling de beste mogelijkheid is of dat de jongere beter tijdelijk thuis kan verblijven.

Het is de bedoeling dat vreemdelingen informatie in een taal krijgen die ze kunnen begrijpen. Veelal is informatie in buitenlandse talen niet beschikbaar. Dit betekent dat wanneer de tolkentelefoon niet wordt gebruikt buitenlandse arrestanten onvoldoende zijn geïnformeerd. De voorgeleiding gebeurt wel altijd in de eigen taal, eventueel met behulp van de tolkentelefoon. De vreemdeling gaat vervolgens zo snel mogelijk naar een detentiecentrum. De vreemdelingenpolitie regelt dit met Bureau Coördinatie Vreemdelingen.

4.4 Bejegening

De inspecties verwachten dat de omgang met ingeslotenen respectvol en met een zekere mate van begrip voor ieders persoonlijke situatie plaatsvindt. Arrestantenverzorgers geven aan dat ze gedurende de insluiting de verschillende procedures (insluitingsfouillering, inname persoonlijke eigendommen, voorgeleiding) mondeling uitleggen wat er gebeurt, zodat de ingeslotene beter meewerkt. Als de ingeslotene voor de eerste keer is aangehouden of als het een vrouw of minderjarige is wordt hier extra aandacht aan besteed. De ingeslotenen met wie IVenJ en IJZ hebben gesproken geven aan dat ze goed behandeld werden. Een minderjarige arrestant klaagde niet over de bejegening maar wel over het feit dat het erg lang had geduurd voordat hij was gezien door een dokter die hem uiteindelijk naar het ziekenhuis had gestuurd.

4.5 Informatie huisregels en rechten

Iemand die van zijn vrijheid wordt beroofd en wordt ingesloten, heeft het recht geïnformeerd te worden over de regels die op het bureau (of de plek van insluiting) gelden en over de totale gang van zaken aldaar. De IVenJ heeft geconstateerd dat op verschillende locaties geen schriftelijke informatie aanwezig is over de rechten van ingeslotenen, de procedures en de huisregels. Als alternatief lichten de arrestantenverzorgers de regels veelal mondeling toe.

In het PCC worden huisregels uitgereikt, maar deze waren tijdens het bezoek van de inspecties, alleen in het Nederlands beschikbaar. De politie geeft als verklaring dat er een wijziging van de regels aankomt, en er besloten is te wachten met de vertaling van de huisregels. Een voor dit onderzoek geïnterviewde advocaat gaf aan dat zij vaak de regels en rechten nog een keer moet uitleggen aan cliënten.

De IVenJ heeft een 'good practice' gevonden op het cellencomplex in Lelystad. Daar zijn de huisregels op doorzichtig papier, in het Nederlands en Engels, aan de achterkant van een raam in de cel geplakt, waardoor deze in de cel goed te lezen

zijn.¹⁷ Voor vreemdelingen waren de huisregels in een paar buitenlandse talen beschikbaar. Daarnaast lagen op cel ook folders met informatie over de rechten voor meerderjarigen, voor minderjarigen en over het Europees aanhoudingsbevel.

4.6 Toegang tot advocaat

In het kader van het strafrecht hebben gearresteerden recht op het consulteren van een advocaat voor aanvang van hun verhoor. Bij de voorgeleiding van een meerderjarige vraagt de HOvJ de ingeslotene of hij een advocaat wil raadplegen. Er bestaat een landelijke piketregeling voor het inschakelen van advocaten. De advocaat moet dan binnen twee uur op het betreffende bureau zijn. Minderjarigen hebben daarnaast het recht op bijstand van een raadsman of een andere vertrouwenspersoon tijdens het verhoor.

Uit gesprekken met onder andere arrestanten blijkt dat zij in de gelegenheid worden gesteld om met een advocaat contact op te nemen. Twee minderjarigen gaven in gesprekken aan dat door de politie is aangegeven dat de eigen advocaat niet beschikbaar was. De piketadvocaat is in deze gevallen ingeschakeld.

De IVenJ heeft in het PCC een 'good practice' gezien wat betreft het maken van contact met een advocaat. In het PCC kan er namelijk via de intercom van de cel vijf minuten met een advocaat gebeld worden. Op verzoek van de ingeslotene kan een medewerker op de controle post (CPA) contact maken met de gewenste/toegewezen advocaat en vervolgens doorverbinden met de cel. De politie kan niet met de gesprekken meeluisteren. In de praktijk komt het regelmatig voor dat ingeslotenen lang moeten wachten omdat de advocaat niet altijd direct kan worden gebeld of beschikbaar is. De ingeslotenen moeten het later dan nog een keer proberen. Verder zijn er in het PCC een aantal spreekkamers met glas en een kleine opening waar de ingeslotene met de advocaat kan spreken. In Lelystad is er een spreekkamer zonder glaswand. In Urk wordt de verhoorkamer of het kantoor van de chef gebruikt. De rechtbank Utrecht heeft een spreekkamer voor advocaten waar geen luikje en geen alarm inzit, waardoor de deur altijd een stuk open moet blijven. De gesprekken kunnen daardoor makkelijk overhoord worden, omdat een arrestantenverzorger in de kamer ernaast zit en de Raadkamer twee kamers verder. Daarnaast is het vaak een komen en gaan van mensen. Een advocaat met wie de IVenJ gesproken heeft geeft aan dat hij niet het idee heeft dat hij wordt afgeluisterd.

Advocaten met wie de IVenJ gesproken heeft geven aan dat arrestanten soms wantrouwend naar piketadvocaten kijken, omdat ze denken dat ze bij de politie horen. In het PCC moeten advocaten soms lang wachten voordat ze naar binnen mogen, omdat het druk kan zijn. In Utrecht kunnen ze direct naar binnen, omdat ze een pasje hebben.

In een gesprek tussen de IJZ en de jeugdcoördinator van de eenheid kwam naar voren dat een rechtsongelijkheid aanwezig is wat betreft de rechtsbijstand. Minderjarigen onder de twaalf jaar krijgen geen rechtsbijstand, 12-15 jarigen krijgen altijd rechtsbijstand en 16-17 jarigen mogen rechtsbijstand weigeren. Hierdoor ontstaan verschillen. Zo komt het geregeld voor dat minderjarigen van 12 tot 15 jaar moeten wachten voor de advocaat aanwezig is. Hierdoor worden zij langer opgehouden op het politiebureau en geplaatst in een cel, terwijl de 16-jarige

¹⁷ Daarbij dient te worden opgemerkt dat de regels verouderd waren omdat inmiddels minderjarigen niet meer mogen roken volgens de wet.

medeverdachte al een verklaring heeft afgelegd en naar huis is. Ook kan een verklaring van minderjarigen onder de 12 jaar gebruikt worden tegen medeverdachten van boven de 12 jaar. De minderjarige onder de 12 heeft geen advocaat gezien, maar kan ook niet vervolgd worden. Bovendien worden de minderjarigen die in aanmerking komen voor een Halt-afdoening eerst in een cel geplaatst in afwachting van de advocaat.

4.7 Informeren thuisfront en overigen

Van de insluiting op een politiebureau mag een arrestant in principe, tenzij het opsporingsbelang zich daartegen verzet, het thuisfront in kennis stellen. De IVenJ heeft aan de hand van observaties en gesprekken geconstateerd dat meerderjarige ingeslotenen in beginsel niet mogen bellen om te laten weten dat ze zijn aangehouden. Pas wanneer de ingeslotene hier nadrukkelijk om verzoekt vraagt de arrestantenverzorger, wanneer hij/zij daarvoor tijd heeft, dit aan de HOvJ. Het is de HOvJ die hierover uitsluitsel geeft. Aan ingeslotenen wordt meestal aangegeven dat ze de advocaat moeten vragen om het thuisfront op de hoogte te stellen. De advocaten met wie de IVenJ gesproken heeft, bevestigen dit ook. In Utrecht staat er in de huisregels dat vreemdelingen en vonnisklanten wel mogen bellen, maar dit gebeurt in de praktijk niet. Ook hier wordt naar de advocaat gewezen. Ingeslotenen die vastzitten vanwege de vreemdelingenwet mogen op het politiebureau in Lelystad wel bellen.

De opsporingsambtenaren worden geacht te verifiëren bij aanhouding of de ingeslotene de zorg heeft over kinderen of dieren. Dit gebeurt echter niet altijd. Bij de voorgeleiding vraagt de HOvJ over het algemeen of er kinderen/dieren onverzorgd zijn achtergebleven. Arrestantenverzorgers geven aan dat zij alleen bij dringende noodzaak, bijvoorbeeld als de ingeslotene de sleutels van een bedrijf heeft, iemand op de hoogte stellen. In de praktijk blijkt dat ingeslotene nadrukkelijk hier zelf om moeten vragen en contact wordt alleen tot stand gebracht als de HOvJ geen bezwaar heeft.

Het thuisfront wordt in het geval van minderjarige arrestanten altijd op de hoogte gesteld. Zij mogen ook bezoek ontvangen. In het PCC kunnen minderjarigen ook vijf minuten met hun ouders bellen via de intercom op cel.

4.8 Oordeel

Het eindoordeel van de IVenJ is dat de politie-eenheid in wisselende mate voldoet aan de eisen die aan de 'insluitingsfase' worden gesteld. De fouillering en inname persoonlijke eigendommen verloopt niet overal even zorgvuldig. Niet overal wordt namelijk ten behoeve van de veiligheid gebruik gemaakt van een handscanner of metaaldetectiepoortje. Daarnaast worden de eigendommen van arrestanten niet altijd op een plek bewaard die kan worden afgesloten. De registratie, identiteitsvaststelling en voorgeleiding voldoen. De bejegening tijdens de insluiting is op orde.

Het informeren van ingeslotenen over hun rechten plichten gebeurt niet standaard bij iedereen. Ingeslotenen krijgen vaak zeer beknopte informatie die alleen mondeling wordt overgedragen. De IVenJ vindt het belangrijk dat ingeslotenen ook schriftelijke informatie krijgen, zodat ze dit op een rustiger moment nog een keer kunnen lezen. Advocaten moeten nu regelmatig de ingeslotene van informatie

voorzien. Daarnaast zijn huisregels niet altijd actueel en veelal niet aanwezig in buitenlandse talen.

De toegang tot de advocaat voldoet overwegend, maar een aandachtspunt is dat de vertrouwelijkheid van gesprekken tussen de ingeslotene en de advocaat geschonden zou kunnen worden, als de deur van de ruimte waarin het gesprek plaatsvind open moet blijven staan. Daarnaast moet er ook oog zijn voor de rechtsongelijkheid die bij minderjarigen van toepassing kan zijn.

Als laatste voldoet bij meerderjarigen het informeren van het thuisfront niet omdat de stelregel is 'nee, tenzij' terwijl het zou moeten zijn 'ja, tenzij'. Het is aan de HOvJ om dit te bepalen.

Aanbevelingen

- Geef ingeslotenen actuele schriftelijke informatie in een taal die zij begrijpen.
- Geef ingeslotenen de mogelijkheid, nadat toestemming aan de HOvJ is gevraagd, om het thuisfront te informeren.
- Schenk aandacht aan de rechtsongelijkheid met betrekking tot juridische bijstand bij minderjarigen.

5 Verbleef

In dit hoofdstuk beschrijft de IVenJ onderwerpen die in meer algemene zin van toepassing zijn op het verblijf in een politiebureau, een cellencomplex of een andere ophoudlocatie. Het betreft dan zaken als de uitrusting van de verblijfsruimtes, het aldaar gevoerde dagprogramma, de verzorging, de veiligheid en de manier waarop een ingeslotene bejegend wordt. Deze onderwerpen zijn cruciaal in de beoordeling van de onderzoeksvraag hoe de nationale politie zorg draagt voor het waarborgen van de rechtspositie, de veiligheid en de humane bejegening van onder haar verantwoordelijkheid ingesloten personen. De IVenJ belicht in dit hoofdstuk ook de toegang tot medische zorg.

5.1 Bejegening en bijzondere groepen

De eenheid Midden-Nederland heeft beleidsregels vastgesteld als het gaat om de omgang met kwetsbare groepen ingeslotenen zoals minderjarigen, vrouwen, vreemdelingen, verslaafden en ingeslotenen met een psychotische aandoening.

De IVenJ en de IJZ hebben verschillende interacties geobserveerd tussen ingeslotenen en arrestantenverzorgers. De bejegening naar ingeslotenen toe is over het algemeen respectvol. Ingeslotenen waarmee de IVenJ gesproken heeft geven aan dat ze tijdens het verblijf goed behandeld worden. Arrestantenverzorgers proberen een luisterend oor te bieden, vragen te beantwoorden en dingen uit te leggen, zodat de ingeslotenen rustiger zijn. De mate waarin de arrestantenverzorgers dit doen verschilt per persoon, aldus de geïnterviewde arts.

Minderjarigen

De minderjarigen met wie IJZ en IVenJ gesproken hebben vinden de bejegening door de arrestantenverzorgers goed. Zij worden op een normale manier aangesproken, rustig en met respect. In het PCC wijst de chef van dienst iedere dienst een *buddy* voor de ingesloten minderjarigen aan. Dit houdt in dat één arrestantenverzorger de taak heeft om extra zorg te bieden aan alle ingesloten minderjarigen. Deze extra zorg bestaat uit een extra praatje en een oogje in het zeil houden. In de praktijk wordt deze rol niet door alle arrestantenverzorgers uitgevoerd, omdat niet alle arrestantenverzorgers het nut van het buddysysteem inzien. Hierdoor ontvangen de minderjarigen in veel gevallen geen extra zorg tijdens hun verblijf in het cellencomplex. Een geïnterviewde minderjarige geeft ook aan dat er geen praatje met hem gemaakt is tijdens de rondes van de verzorgers. Het is afhankelijk van de arrestantenverzorger in hoeverre er extra aandacht aan de minderjarige wordt besteed. Uit gesprekken met leidinggevendenden blijkt dat er niet wordt gestuurd op de uitvoering van het buddysysteem.

Overige bijzondere groepen ingeslotenen

Arrestantenverzorgers geven aan dat er vaak weinig ruimte is om bijzondere groepen extra tijd en aandacht te geven. Voor minderjarigen zijn er richtlijnen, maar voor de overige groepen zoals vreemdelingen zijn die er niet. Arrestantenverzorgers leren over de omgang met kwetsbare groepen met name tijdens het werk.

Vrouwelijke ingesloten mogen wel apart luchten, dat wil zeggen niet samen met mannelijke ingeslotenen. Als er in het PCC vrouwelijke ingeslotenen over de gang worden geleid, wordt er op de CPA extra meegekeken om te voorkomen dat er achteraf klachten komen.

Vreemdelingen die vastzitten ter vaststelling van hun identiteit worden op dezelfde manier behandeld als andere ingeslotenen. Indien de mogelijkheid zich aanbiedt mogen vreemdelingen in de verblijfsruimte zitten. Sinds het overlijden van de heer Dolmatov probeert de vreemdelingenpolitie altijd na te gaan of een vreemdeling zelfmoordneigingen heeft.

5.2 Verbljfsruimte

De IVenJ heeft de cellen en ophoudkamers op de verschillende locaties aanschouwd. De ophoudkamers beschikken over een bank. De cellen zijn voorzien van een bed met klein tafeltje en een wc. Alle bezochte ruimtes beschikken over een functionerende intercom. De dronkenmanscellen hebben meestal alleen een matras en een toilet, maar in Maarssen is de cel helemaal leeg. De claustrofobiecellen hebben in de deur een glasopening van slagvast glas. De observatiecellen zijn voorzien van een camera.

In de wettelijke eisen staat dat een cel voorzien moet zijn van lichtopeningen, waardoor de dag- en nachtcyclus waargenomen kan worden. In het PCC en het cellencomplex in Lelystad hebben de cellen een raam. Gedurende de nacht blijft er in de cellen in het PCC en Lelystad een zwak licht aan. Dit wordt gedaan zodat arrestantenverzorgers 's nachts tijdens hun controlerondes de ingeslotene kunnen zien en ze niet elke ronde het licht even aan hoeven te doen. Ingeslotenen ervaren het nachtlucht als storend omdat het slapen hierdoor wordt bemoeilijkt. De IVenJ constateert dat het nachtlucht nog voldoende licht geeft om een boek te lezen, hetgeen de nachtrust niet ten goede komt.

De cellen en ophoudkamers op de bezochte locaties maken over het algemeen een schone indruk. Ook de overige ruimtes zijn over het algemeen schoon en voldoende onderhouden. De IVenJ merkt wel op dat de muren van met name ophoudkamers veelal zijn beklad.

Het PCC beschikt over 105 cellen en 10 ophoudkamers in totaal, waarvan 89 reguliere cellen, 12 observatiecellen met camera, 2 isoleercellen en 2 claustrofobiecellen, 1 ruimte wordt ingericht als 'zachte-wanden-cel' en een ruimte als 'medi-cel'. Het complex beschikt verder over 5 gespreksruimtes voor advocaten met een scherm van glas met een gleuf, 4 bezoekeruimtes met een scherm van glas, 1 familiekamer en 26 verhoorkamers. Daarnaast zijn er 4 dagverblijven voor vonnisklanten en vreemdelingen met ingebouwde televisie, tafels, stoelen en een toilet, 12 douches, 2 luchtplaatsen voor ingeslotenen en 1 buitenplaats voor arrestantenverzorgers. Alle cellen hebben een fonteintje naast het toilet, waar de ingeslotene water uit kan tappen. Ook hebben alle cellen een intercom waar 5 radiozenders op zitten, waarmee de temperatuur 2 graden naar boven en naar beneden kan worden bijgesteld en waarmee de ingeslotene 5 minuten kan bellen met de advocaat of met ouders, in geval van minderjarigen. Buiten de celdeur hangt een paneel waarop wordt aangegeven waar de ingeslotene is en als de cel leeg is of deze moet worden schoongemaakt. Er is een dokterskamer die vrijwel niet wordt gebruikt omdat ingeslotenen veelal op cel worden gezien. Op het plafond in de

cellen is een sticker geplakt die naar het oosten wijst zodat islamitische ingeslotenen weten waar Mekka ligt.

Het cellencomplex in Lelystad beschikt over 15 cellen, waarvan 13 regulier, 1 observatie/drugs cel en 1 dronkenmanscel. Er zijn twee dagverblijven met ingebouwde televisie, tafel en stoelen, 6 douches en 1 luchtplaats. Verder zijn er 4 advocatenruimtes. Er is een doktersruimte die niet gebruikt wordt, omdat de arts meestal in de cel de ingeslotene onderzoekt. Ingeslotenen worden via een krappe lift of een krappe wenteltrap naar boven geleid.

Het politiebureau in Utrecht beschikt over 25 ophoudruimtes, waarvan 4 observatiecellen met camera, 4 dronkenmanscellen met camera en 2 grote groeps cellen. Er is 1 advocatenkamer en een dokterskamer.

Het politiebureau Maarssen beschikt over 9 cellen, waarvan 2 ophoudkamers en 6 cellen die niet meer als cel in gebruik zijn en 1 dronkenmanscel. Maarssen is alleen nog als ophoudlocatie in gebruik waardoor ingeslotenen naar het PCC gebracht worden als ze de nacht in een cel moeten doorbrengen. Er zitten geen ramen in de meeste cellen, alleen een luik dat is dichtgemaakt tegen het gehoor. Alleen de dronkenmanscel heeft daglicht. Als deze cel wordt gebruikt, wat nauwelijks het geval is, blijft er iemand voor de deur staan. Als de cellen op de eerste verdieping worden gebruikt, wordt de ingeslotene via de trap geleid, niet via de lift.

Het politiebureau in Loosdrecht beschikt over 2 ophoudruimtes die ver uit elkaar liggen. Arrestantenverzorgers geven aan dat de ophoudkamers nauwelijks gebruikt worden, maar dat arrestanten meteen naar Hilversum worden gebracht. Op het plafond is een sticker aangebracht voor het duiden van de oostelijke richting.

Het politiebureau in Urk beschikt over 2 ruime ophoudruimtes. Ze worden nauwelijks gebruikt. In de cellen staat een bank, waarvan er bij één een poot ontbrak.¹⁸ In de deur zit een vlak met slagvast glas, waardoor daglicht de cel kan binnenkomen.

De rechtbank Utrecht beschikt over 19 cellen, waarvan 13 regulier, 2 grote (groeps)cellen en 4 observatiecellen met camera. Daarnaast zijn er nog 2 kindvriendelijke ruimtes. Er zijn 2 wachtkamers en 1 advocatenkamer. De cellen zijn ruim. Er zitten geen ramen in de cel, wel een klein raampje in de deur, maar daardoor is geen natuurlijk daglicht zichtbaar.

5.3 Verblifsregime en persoonlijke verzorging

In de praktijk krijgen alle groepen ingeslotenen, met uitzondering van minderjarigen, hetzelfde regime. Ingeslotenen mogen twee keer per dag een half uur luchten indien daar voorzieningen voor zijn. Bij ophoudkamers zijn meestal geen luchtvoorzieningen. Meerderjarige ingeslotenen mogen tijdens het luchten roken en krijgen hiervoor per luchtbeurt meestal een sigaret uitgereikt. Ingeslotenen kunnen bij het luchten gebruik maken van een jas voor algemeen gebruik. In Urk kan er op de binnenplaats gelucht worden als ingeslotenen willen roken. Sinds de invoering van nieuwe regelgeving mogen minderjarigen niet meer roken.

¹⁸ Volgens de opsporingsambtenaar zou deze poot spoedig worden gerepareerd.

In het PCC en het cellencomplex in Lelystad is lectuur aanwezig. In het PCC liggen standaard enkele tijdschriften op de cel. Een van de ingeslotenen gaf aan dat er tussen de tijdschriften persoonlijke papieren lagen van de vorige ingeslotene. Arrestantenverzorgers gaven aan dat de tijdschriften bij het schoonmaken niet worden weggehaald en als er papieren tussen liggen, deze niet altijd worden opgemerkt en dus kunnen blijven liggen. Er is ook een kamer met boeken in verschillende talen. De helft van de aanwezige boeken is religieus. Speciaal voor minderjarigen zijn er ook stripboeken beschikbaar. De minderjarigen met wie de IJZ en IVenJ gesproken hebben, gaven aan dat ze hier niet vanaf wisten. Om 20.00 uur wordt er een ronde met een boekenkar gemaakt. In Lelystad liggen tijdschriften in de dagverblijven (zie 5.2).

Voor ingeslotenen dienen voorzieningen te worden getroffen voor maaltijden en persoonlijke verzorging. In het PCC en het cellencomplex in Lelystad krijgen ingeslotenen twee maal per dag een broodmaaltijd en eenmaal per dag een warme maaltijd. Er is keuze uit verschillende soorten warme maaltijden, waardoor elke dag een andere warme maaltijd geserveerd wordt. De ingeslotene krijgt de mogelijkheid om halal, koosjer, of vegetarisch te eten als dit zijn voorkeur heeft. Daarnaast zijn er twee rondes waarin koffie en thee worden rondgebracht en in het PCC is er nog een ronde waarin sap wordt rondgebracht. In het PCC krijgen de ingeslotenen bij de warme maaltijd een appel. Bij de broodmaaltijd is er de keuze uit wit of bruin brood met kip of kaas. In Utrecht krijgen ingeslotenen koffie en thee en halen arrestantenverzorgers elke dag enkele broodmaaltijden uit de vriezer om uit te delen tijdens de lunch. In de rechtbank Utrecht krijgen alleen de ingeslotenen die voor voorgeleiding komen om 12 uur lunch. Als ingeslotenen vanuit een PI komen, gaan de arrestantenverzorgers er vanuit dat ze hun eigen eten meenemen.¹⁹ De overige ingeslotenen krijgen alleen drinken. In de middag wordt er koffie en thee uitgedeeld.

De geïnterviewde ingeslotenen waren niet zo te spreken over de kwaliteit van de maaltijd. De IVenJ heeft in het PCC een broodmaaltijd en drie warme maaltijden geproefd. De Inspectie vond de kwaliteit van twee van de drie maaltijden voldoende. Het brood was echter nog niet volledig ontdooid.

In het PCC en het cellencomplex in Lelystad wordt een lakenpakket en een deken uitgereikt. In het PCC krijgen ingeslotenen ook een bekertje, zodat ze op de cel water kunnen drinken.

Alle ingeslotenen krijgen elke ochtend de gelegenheid om te douchen. Als ze dit weigeren in het PCC, wordt de mogelijkheid aangeboden om zich te wassen op de cel. Bij het douchen wordt een handdoek, zeep, scheerartikelen, een tandenborstel en tandpasta uitgereikt. De arrestantenverzorger houdt toezicht tijdens het scheren en controleert of de ingeslotene alles weer teruggeeft.

5.4 Controle – veiligheid – geweldsmiddelen

Op alle locaties hebben de cellen en ophoudkamers een intercom. De IVenJ heeft per locatie een intercom getest en overall werd er op korte termijn gereageerd. In het PCC en het cellencomplex in Lelystad worden er in de nacht controlerondes gelopen. In het PCC gebeurt dit ieder uur. Mocht dit nodig zijn, dan geeft de arts instructies mee voor de nacht die de arrestantenverzorgers opvolgen, bijvoorbeeld in geval van een wekadvis. Overdag worden er geen specifieke controlerondes

¹⁹ De meegebrachte lunch wordt niet gecontroleerd bij binnenkomst in de rechtbank.

gelopen, maar doordat er een aantal keer per dag eten en drinken wordt rondgebracht en de ingesloten en gaan luchten, douchen en verhoord worden, is er toch controle op de ingesloten en. Hiervan wordt ook een notitie in BVH gemaakt. In de complexen met ophoudkamers en in de rechtbank Utrecht is er een extra controlemoment wanneer de ingeslotene naar het toilet moet, omdat die niet in de cel aanwezig is.

Ingesloten en, zowel meerderjarigen als minderjarigen, geven aan dat zij zich veilig voelen.

Bij het PCC en het cellencomplex in Lelystad is er cameratoezicht op de gangen die vanuit de meldkamer door de arrestantenverzorgers in de meldkamer worden gemonitord. In Urk zijn geen camera's aanwezig. In het PCC zitten geluidsknoppen op de camera's die zorgen dat bij harde geluiden de microfoon aangaat en men in het CPA kan meeluisteren. In het PCC, de rechtbank Utrecht en het cellencomplex in Lelystad zijn wapenkluisjes aanwezig waar opsporingsambtenaren hun vuurwapen kunnen opbergen. Op de overige locaties houden de opsporingsambtenaren hun vuurwapens bij zich ook als ze met arrestanten omgaan. Dit is tegen de regels. In Maarssen werd aangegeven dat toen de cellen nog in gebruik waren, er vuurwapenkluisjes waren, maar sinds de cellen in gebruik zijn als ophoudkamers, men met vuurwapens mag lopen en dat de wapenkluisjes weggehaald zijn. In het PCC en in Lelystad is een oogdouche aanwezig om ogen uit te spoelen als pepperspray is gebruikt.

Op de bezochte locaties weet het personeel hoe te handelen bij brand. Alle arrestantenverzorgers zijn BHV opgeleid. Op de gangen hangen ontruimingsplattegronden. Er worden jaarlijks één of meerdere ontruimingsoefeningen gehouden. In Lelystad geven arrestantenverzorgers aan dat er op de derde verdieping een vluchtplan is vastgelegd via de luchtplaats. Dit is echter te gevaarlijk, omdat dit plan over het dak gaat. Maar ze geven ook aan dat er genoeg andere mogelijkheden zijn om te ontruimen. Het CTA geeft aan dat ze af en toe bij ontruimingsoefeningen worden uitgenodigd. In het PCC zijn de cellen 30 minuten brandwerend en zijn er op de gang brandschermen.

Het personeel op de bezochte locaties probeert zo min mogelijk geweld toe te passen. Zij geven aan dat zij soms wel genoodzaakt zijn. Zij passen dan technieken toe, zoals een bokkenpootje, die via training zijn aangeleerd. Het gebruik van vrijheidsbeperkende middelen wordt aan de HOvJ gemeld. In Urk wordt aangegeven dat zij relatief vaak geweld moeten gebruiken, omdat zij veel te maken hebben met ingesloten en die onder invloed van drugs en alcohol zijn. In de gevallen dat geweld wordt gebruikt, wordt er altijd een melding naar de teamchef gedaan en wordt de HOvJ op de hoogte gesteld (zie hoofdstuk 4.2).

5.5 Contact buitenwereld

In het PCC en het cellencomplex in Lelystad mogen ingesloten en die een vervangende hechtenis uitzitten en vreemdelingen twee keer per week bezoek ontvangen. Daarnaast mogen zij met familie bellen. Minderjarigen mogen elke dag bezocht worden en mogen elke dag bellen met familie. Het bezoek op het PCC vindt plaats in een familiekamer. Dit is een kamer waar een tafel en enkele stoelen staan waardoor de minderjarigen fysiek contact kan maken met zijn/haar ouders. Deze ruimte is meer kindvriendelijk dan de spreekruimtes met een tussenwand. Er is cameratoezicht in de kamer aanwezig.

Advocaten, reclasseringsambtenaren en de Raad voor de Kinderbescherming mogen te allen tijde de (minderjarige) ingeslotene bezoeken. Advocaten mogen ook te alle tijden worden gebeld. In het PCC worden alle ingeslotenen na bezoek gefouilleerd wanneer de spreekkamer fysiek contact mogelijk maakt.

Ingeslotenen met beperkingen mogen op last van de HOvJ geen contact hebben met de buitenwereld en andere ingeslotenen. Zij kunnen wel hun advocaat spreken. Het inschakelen van een advocaat gaat op alle locaties via de piketdienst, tenzij de ingeslotene aangeeft zijn eigen advocaat te willen inschakelen.

5.6 Toegang tot zorg

In de eenheid Midden-Nederland is er een convenant met Forensische Medische Maatschappij Utrecht (FMMU) voor de voormalige regio Utrecht en met de GGD voor de voormalige region's Gooi en Vechtstreek en Flevoland. Voor het jaar 2015 loopt een nieuwe aanbesteding. Bij binnenkomst wordt er een medisch informatie formulier afgenomen (zie hoofdstuk 4.2).

Er is 24 uur per dag een arts telefonisch bereikbaar. Daarnaast is er ook een achterwacht indien de arts niet beschikbaar is. In het PCC en Lelystad is er elke dag een medisch spreekuur. Ingeslotenen kunnen van tevoren aangeven of ze een arts willen spreken. De arts zelf kan ook op basis van informatie die bij de insluiting wordt doorgegeven besluiten om ingeslotenen te willen zien. Daarnaast kunnen arrestantenverzorgers aangeven dat ze willen dat de arts langs een ingeslotene gaat. Bij twijfel, bij geïntoxiceerde ingeslotenen, of in geval van hartklachten of diabetes, wordt altijd een arts geraadpleegd.

In het PCC, hoofdbureau Utrecht en in het cellencomplex in Lelystad zijn er dokterskamers, maar die worden nauwelijks gebruikt omdat de arts rondloopt. In het PCC moet de deur van de dokterskamer open blijven staan om, volgens arrestantenverzorgers, de veiligheid van de arts te kunnen garanderen. Artsen onderzoeken een ingeslotene ook op de cel. Hier blijft de deur van de cel ook open.

Een medische klacht die de arts in het PCC regelmatig hoort is last van de polsen na het gebruik van handboeien. De arts stelt objectief vast hoe ernstig de klacht is en indien nodig wordt hiervan intern een melding gemaakt bij de FMMU (zie ook hoofdstuk 2.2).

Indien een minderjarige wordt ingesloten dan wordt altijd de arts op de hoogte gesteld, waarna deze afweegt of en wanneer hij de minderjarige bezoekt.

Er kan een psychiater gevraagd worden om een ingeslotene te komen onderzoeken. Deze staat los van de FMMU en wordt rechtstreeks door de politie gevraagd te komen. De arts en de arrestantenverzorgers geven aan dat de afspraak is dat de psychiater bij de arrestantenverzorger een envelop achterlaat voor de arts met medische afspraken. De psychiater is hier niet altijd toe bereid. Daarnaast zou de psychiater eerst moeten overleggen met het FMMU, voordat deze medicatie voorschrijft. Bij de aanbesteding voor 2015 wordt geregeld dat er eerst een arts moet komen, voordat de psychiater wordt betrokken, of dat de psychiater alleen met tussenkomst van een arts wordt ingezet.

Op alle locaties, met uitzondering van het PCC overdag, geven arrestantenverzorgers de medicatie aan de ingeslotenen. De medicijnen zijn door de apotheek in zakjes gestopt. Voor de inhoud van het zakje is de arts/apotheek verantwoordelijk. In het PCC is een apotheek waarbij overdag een

apothekersassistent aanwezig is. De arrestantenverzorgers kunnen de apotheek niet binnen, omdat alleen de arts en de apothekersassistent een sleutel hebben. De medicijnen staan in een afgesloten kast. Sommige medicijnen, zoals methadon, zijn nog een keer extra afgesloten. Als een arrestant binnenkomt, neemt de apothekersassistent contact op met de arts of apotheek van de arrestant om te verifiëren of de aangegeven medicatie en de hoeveelheid klopt. Als er mediatie om 22.00 uur moet worden uitgedeeld, legt de apothekersassistent dit klaar voor de arrestantenverzorgers om uit te delen.

Ingesloten en die behoefte hebben aan geestelijke bijstand, kunnen hierom vragen. Op de meeste locaties komt dit nauwelijks voor. In Urk, waar 93% van de bevolking naar de kerk gaat, wordt vaker gevraagd om bijstand.

5.7 **Beklag**

In de eenheid is een Commissie van Toezicht Arrestantenzorg (CTA) ingesteld voor het maatschappelijk toezicht op arrestantenzorg. De CTA inspecteert de arrestantenverblijven aan de hand van een inspectiechecklijst. De bezoeken door de CTA zijn onaangekondigd. De gesignaleerde bevindingen en knelpunten worden met de eenheidsleiding gedeeld. Uit gesprek met de CTA bleek dat het niet gebruikelijk is dat formele klachten van arrestanten over de arrestantenzorg worden doorgegeven. Het CTA geeft aan dat er met moeite informatie te vinden is over klachten, bijvoorbeeld in jaarverslagen, op de website van de Nationale Politie. De IVenJ heeft ook geen overzicht van klachten met betrekking tot arrestantenzorg ontvangen.

Wat betreft de klachtprocedures bij de politie: (ex-)arrestanten kunnen bij de politie een klachtenformulier invullen. In de huisregels staat dat voor klachten naar het algemeen politienummer gebeld moet worden en dat die de klacht registreren en oppakken. In Urk is het gebruikelijk dat de inwoners hun klachten persoonlijk toelichten bij de politie in plaats van schriftelijk. Hierdoor zijn er volgens de politie slechts weinig geregistreerde klachten.

De IJZ heeft gesproken met minderjarigen over het indienen van een klacht. Daaruit blijkt dat 2 van de 3 minderjarigen niet weten dat zij een klacht kunnen indienen tegen het optreden door de politie. In de huisregels staat de mogelijkheid om een klacht in te dienen opgenomen maar, zoals beschreven in hoofdstuk 4.5 krijgen ingesloten en niet altijd de regels uitgereikt en/of worden ze hierop niet gewezen door de arrestantenverzorgers.

5.8 **Oordeel**

De Inspectie constateert ten aanzien van het verblijf van ingesloten en dat de eenheid Midden-Nederland overwegend voldoet aan de eisen die hieraan worden gesteld. De bejegening van ingesloten en gebeurt over het algemeen op een respectvolle manier en zij voelen zich veilig. De politie beschouwt minderjarigen als een bijzondere groep maar stuurt nog onvoldoende op het consequent gebruik van het buddysysteem. Voor vreemdelingen die vastzitten ter vaststelling van hun identiteit is geen bijzonder beleid van toepassing. De inrichting van de verblijfsruimte voldoet aan de formele eisen. Op het PCC is een aparte familiekamer ingericht waar minderjarigen arrestanten door hun ouders kunnen worden bezocht in een kind-vriendelijke omgeving. Het verblijfsregime en de persoonlijke verzorging

zijn op orde. Er wordt rekening gehouden bij de maaltijdverstrekking met levensbeschouwing of godsdienst. De veiligheid op cellencomplexen lijkt op orde te zijn. Op de gangen hangen camera's. Er worden oefeningen gehouden, de medewerkers zijn BHV gecertificeerd en er hangen ontruimingsplannen op de gangen. Het consequent afdoen van dienstwapens bij arrestantenverblijven is op politiebureaus een punt van aandacht. Dit punt voldoet daarom niet.

De toegang tot de medische zorg is vastgelegd in een convenant met de FMMU en op de bezochte locaties op een goede manier geregeld. Artsen worden gebeld, wanneer dit nodig is en ook wanneer de ingeslotene minderjarig is. Ingeslotenen krijgen hun benodigde medicijnen uitgedeeld op verantwoorde wijze.

Het beklag voldoet niet omdat het klachtensysteem niet eenduidig is georganiseerd, ingeslotenen worden onvoldoende hierover worden geïnformeerd en een overzicht van de hoeveelheid en inhoud van de klachten ontbreekt. Ook de CTA wordt niet op de hoogte gehouden over klachten die binnenkomen over de arrestantenzorg.

Aanbevelingen

- Zorg dat bijzondere groepen ingesloten zoals minderjarigen en vreemdelingen specifieke aandacht krijgen.

6 Einde insluiting / Overdracht

Bij de invrijheidstelling van een persoon geeft de politie de persoonlijke eigendommen die in bewaring waren genomen terug. Indien de persoon zichzelf niet kan verplaatsen organiseert de politie begeleiding en vervoer. Indien de ingeslotene naar een ander politiebureau of (justitiële of zorg-) inrichting gaat, dient de politie een rapportage met bijzonderheden over de ingeslotene over te dragen. Ook dient de politie de vervoersdienst actief te informeren. Deze rapportage bevat naast persoonlijke gegevens (naam, leeftijd) ook informatie over de eventuele aanwezigheid van verslavingsproblematiek, psychiatrische problematiek, suïcide- en vluchtgevaar en overige bijzonderheden met betrekking tot het verblijf en het gedrag van de ingeslotene.

6.1 Einde insluiting

Bij vrijlating krijgen arrestanten hun persoonlijke eigendommen terug en tekenen ze voor het ontvangst. De arrestant krijgt een ontslagbewijs mee. Bij het PCC krijgt de ex-ingeslotene, indien nodig, een buskaartje tot Utrecht Centraal station mee. Daarna worden arrestant geacht op 'eigen kracht' weer verder te gaan. Minderjarigen in het PCC worden opgehaald door hun ouders/ het ouderlijk gezag. De politie houdt toezicht hierop. Als blijkt dat ophalen door ouders niet mogelijk is, wordt met de HOvJ overlegd en kan de minderjarige thuis worden afgezet door de politie. Het komt voor dat een minderjarige lang moet wachten op zijn of haar ouders. In zulke gevallen wordt de minderjarige pas later op de hoogte gesteld van zijn vrijlating. Als een ingeslotene in de nacht wordt vrijgelaten, bekijkt het PCC of iemand de persoon kan ophalen. Anders kan het arrestantenvervoer de ingeslotene eventueel, als ze tijd hebben, naar Utrecht Centraal brengen.

Op de andere locaties, waaronder ook de rechtbank, krijgt een arrestant die slecht ter been is bij vrijlating eventueel geld voor de bus, of de familie wordt gebeld. Op Urk brengt de politie arrestanten na hun verblijf soms thuis. Dit heeft volgens de politie in Urk het voordeel dat dan meteen even kan worden gesproken met de ouders. De vreemdelingenpolitie geeft aan dat als vreemdelingen weg mogen, zij niet zomaar op straat worden gezet, tenzij iemand rechtmatig verblijf heeft. Een vreemdeling met een handicap zal geholpen worden weer bij het AZC te komen.

6.2 Overdracht

Bij verplaatsing van een arrestant geven arrestantenverzorgers aan de transporteurs van het PCC of van DV&O de waardezak en de fouilleringslijst mee. Geïnterviewden op een politiebureau melden dat als arrestantenverzorgers van het PCC arrestanten bij hen komen ophalen, de vervoersdienst de fouilleringslijsten grondig checkt. Als de lijst niet correct is ingevuld nemen zij de arrestant niet mee. De door IVenJ bezochte locaties delen met de vervoersdienst geen informatie over hoe het verblijf van een arrestant is verlopen, tenzij sprake is van suïcide gevaar. Soms bellen opsporingsambtenaren van tevoren met DV&O of met het PCC.

Overdracht van informatie over de emotionele toestand van de ingeslotene verloopt mondeling.

Arrestanten van het PCC die naar de rechtbank en PI gaan, krijgen hun medicijnen mee. De apotheek in het PCC geeft standaard voor 24 uur medicijnen mee met daarbij een instructie voor de innametijden. Als een arrestant vertrekt tekent de arrestant voor de teruggave van zijn/haar goederen en eventuele medicijnen. DV&O ontfermt zich tijdens het transport over de medicijnen. De medische informatie wordt vanuit het PCC (door de arts) en de FMMU gefaxt.

Zodra bij het team arrestantentaken bekend is dat een ingeslotene met ontslag gaat, wordt de arts hiervan op de hoogte gesteld. De arts zorgt er vervolgens voor dat de medische informatie zo spoedig mogelijk aan de opvolgend medisch behandelaar doorgegeven wordt. Doordat de opvolgend medisch behandelaar (bijv. in een PI) deze informatie krijgt nog voordat de betrokkene daadwerkelijk in de PI arriveert, kan op zijn/haar komst geanticipeerd worden (bestellen medicatie, nemen van bijzondere maatregelen, enz.) met positieve effecten op zowel kwaliteit als kosten. Deze manier van werken in het PCC is vertaald in de eisen in de nu lopende aanbesteding.

6.3 Oordeel

De vrijlating van ingeslotenen in de eenheid Midden-Nederland is op orde. Bij de overdracht van ingeslotenen naar zowel de rechtbank als de penitentiaire inrichting wordt door de politie met name mondeling maar ook schriftelijk informatie overgedragen. Dit betreft medische informatie van betrokkene en daarnaast wordt eventuele medicatie (voor één dag) meegegeven. De IVenJ heeft als aandachtspunt dat informatie over bijzonderheden, bijvoorbeeld over het gedrag, niet schriftelijk worden overgedragen waardoor informatie verloren kan gaan.

7 Personeel en Organisatie

Arrestantenzorg vraagt om voldoende en deskundig personeel en goede materiële voorzieningen. Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop de eenheid Midden-Nederland de arrestantenzorg heeft ingericht. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het personeel dat verantwoordelijk is voor de arrestantenzorg en de communicatie tussen de verschillende betrokkenen binnen dit werkveld. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de locaties waar ophoudruimtes en cellen door de politie zijn ingericht in de eenheid Midden-Nederland.

7.1 Personeel

Personeel betrokken bij de aanhouding

Wie de aanhouding doet en waarom is geregeld in landelijke wet- en regelgeving. Opsporingsambtenaren geven aan dat zij in hun opleiding voldoende bagage hebben meegekregen voor het uitvoeren van een aanhouding. Zij worden naar eigen zeggen getraind om er bij een aanhouding op te letten of mensen iets in hun handen hebben of een wapen dragen. Medewerkers uit een basisteam kunnen ook worden ingezet op een eenmanssurveillance en vanuit die positie een situatie tegenkomen waarbij een aanhouding moet worden verricht. Volgens de geïnterviewde opsporingsbeambten zijn voldoende collega's beschikbaar indien assistentie bij een aanhouding nodig is. Bij een groot incident kan bijstand komen vanuit de stad/een buurtgemeente.

Personeel betrokken bij de insluiting

De taken en verantwoordelijkheden bij insluiting zijn niet eenduidig geregeld. De identiteitsvaststelling en fouillering is veelal een taak van de opsporingsambtenaar die de verdachte heeft aangehouden. Dit gebeurt doorgaans op het politiebureau. Dit gebeurt volgens de uniforme werkwijze voor het vaststellen van de identiteit en middels de Progis zuil. Om verschillende redenen is soms geen gelegenheid de vaststelling van de identiteit op het bureau te doen. De opsporingsambtenaren kunnen dit dan uitvoeren in het PCC. Sommigen zijn niet opgeleid om met de Progis zuil te werken. In dat geval neemt de arrestantenverzorger het over. In het PCC doet de opsporingsambtenaar de insluitingsfouillering evenals de invoer van de gegevens in BVH. Als een arrestant voor de eerste keer in het PCC komt moeten van de persoon foto's gemaakt worden²⁰ en natte vingerafdrukken. Dit gebeurt door medewerkers van het ID-protocol. Een aspirant mag gebruik maken van Progis, maar mag niet dactyloscoperen. Een deel van de arrestantenverzorgers van het PCC (ongeveer 25 medewerkers) is opgeleid om het ID-protocol uit te voeren. Zij rouleren ongeveer eenmaal per week. Het werk wordt altijd met twee personen gedaan, mede omdat in de ruimte geen camera hangt.

Op het politiebureau Utrecht vult de opsporingsambtenaar het inschrijfformulier in en houdt de arrestantenverzorger zich bezig met de inname van waardevolle spullen. Dit gebeurt volgens hen in goed 'samenspel'.

Op het politiebureau in Lelystad staat bij binnenkomst van de arrestant de arrestantenverzorger klaar om de fouillering te doen. De fouillering gebeurt

²⁰ De foto in Progis gebeurt vaak al op het politiebureau. Het maken van de 'verdachtfoto' gebeurt in het PCC.

tegelijktijd met het inchecken. De opsporingsambtenaar is verantwoordelijk voor het invoeren van de gegevens van de ingeslotenen in het arrestantenregister in BVH.²¹

Een HOvJ toetst of de handelswijze van de opsporingsambtenaar rechtmatig was, beslist over het ophouden voor verhoor en de wijze van insluiting. Dit gebeurt in principe op het politiebureau. Op het politiebureau Utrecht is 24/7 een HOvJ aanwezig. In sommige gebieden bedient een HOvJ een basisteam verspreid over meerdere bureaus. Om niet onnodig veel tijd kwijt te zijn met het rijden van de ene naar de andere locatie en omdat de voorgeleiding zo spoedig mogelijk moet plaatsvinden kan de HOvJ er in die gebieden voor kiezen om de voorgeleiding te doen door middel van de telehoor service. Alle bureaus in de eenheid hebben hiervoor, veelal in een aparte ruimte, de faciliteiten.

De behandeling van een vreemdeling verloopt tot het moment van de voorgeleiding op de wijze als hiervoor beschreven. De vreemdeling gaat mee naar het politiebureau en moet daar langs de Progis zuil. De aanhoudende agent neemt foto's en scant het ID-bewijs. Om te verifiëren of de vreemdeling rechtmatig verblijf heeft neemt de aanhoudende agent contact op met de vreemdelingenpolitie, die de naam van de arrestant door de systemen haalt. De vreemdelingenpolitie geeft aan dat zij ook op eigen initiatief iedere vier uur de systemen scant op nieuwe vreemdelingen.

Personeel op de bezochte locaties

Volgens het concept inrichtingsplan nationale politie voor de eenheid Midden-Nederland zal de arrestantenzorg uit 183 fte's in verschillende functies gaan bestaan. Conform dit inrichtingsplan worden de arrestantentaken in de eenheid Midden-Nederland uitgevoerd door *leiding* (0,5% van het totaal fte), *coördinatie van executietaken* (1,1% van het totaal fte) en *arrestantentaken* (98,4% van het totaal fte). Tot arrestantentaken behoren volgens het inrichtingsplan de volgende hoofdwerkzaamheden:

- Intake, verzorgen en transporteren van arrestanten;
- Transporteren van (niet-) justitiabelen;
- Toezicht in de rechtszaal;
- Uitvoeren van Progis-taken (identificatie/ de zuil).

Het PCC geeft aan in verhouding tot andere, kleinere complexen met minder fte per cel toe te kunnen door een efficiënte en slimme inzet van personeel. De arrestantenverzorgers van het PCC kunnen overal binnen de eenheid alle taken uitvoeren. Sommige arrestantenverzorgers worden dan ook, indien zij dit wensen, elders binnen de eenheid ingezet. De arrestantenverzorgers van het PCC kunnen twee voorkeuren opgeven ten aanzien van een locatie waar men het liefst wil werken binnen de eenheid, waarvan er één het PCC moet zijn. Het hoofd van het PCC en enkele arrestantenverzorgers geven aan tevreden te zijn met deze keuzemogelijkheid.

Per dienst rouleren de taken van de arrestantenverzorgers. Alleen de medewerkers die een busdienst hebben en de medewerkers bij de receptie draaien een volledige dienst op dezelfde plek. Bij de receptie PCC Houten worden ook shifts van 4 uur gedraaid waarna gewisseld wordt. Naast personeel van de politie zijn in het PCC 14

²¹ Zorgprotocol Arrestanten in de Onderzoeksfase. Politie Utrecht. 29 maart 2010.

medewerkers van DV&O gedetacheerd. Zij worden als volwaardig medewerker ingezet. De meeste van hen zijn vuurwapendragend. Daarnaast worden werkstudenten ingezet. Alle studenten binnen de eenheid Midden-Nederland werken 28 dagen in een cellencomplex, waaronder het PCC. Het PCC geeft aan afscheid te willen nemen van BOA's. Om die reden worden BOA's momenteel omgeschoold naar surveillanten (politieniveau twee). Dit wordt binnen het PCC ervaren als een cultuurverandering.

Het PCC is zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het BHV-plan en het ontruimen van het ophoudgebied. Iedere vaste medewerker van het PCC is tevens BHV'er. Het PCC gebruikt een rekenmethode om de juiste balans te vinden in de dagelijkse bezetting van BHV'ers versus arrestantenverzorgers.

's Nachts is de bezetting in het PCC minimaal acht personen, waarvan twee medewerkers op de bus zitten. De dienstoverdracht in het PCC is om 07.00 uur, om 14.30 uur en om 22.45 uur met een uur tijd overlap. Sommige geïnterviewden van het PCC geven aan dat sprake is van een personeelstekort. De werkstudenten moeten worden ingewerkt. Dit vergt tijd en aandacht van de vaste medewerkers waardoor hun eigen taken meer onder druk komen te staan.

De taken van de arrestantenverzorgers van de parketpolitie op de rechtbank Utrecht rouleren per dag en kunnen variëren van de begeleiding naar rechtszaken tot het transport van het PCC naar de rechtbank. Alle medewerkers arrestantenzorg van de parketpolitie kunnen dezelfde taken uitvoeren. Geïnterviewden geven aan dat indien men niet vuurwapendragend is, dat is nodig voor het transport, dat men niet bij de rechtbank mag werken. Uitzonderingen worden gemaakt voor medewerkers die vanwege medische redenen geen vuurwapens kunnen dragen.

De BHV-organisatie in de rechtbank is een verantwoordelijkheid van het BHV-team van de rechtbank. Het team arrestantentaken van de rechtbank is verantwoordelijk voor de feitelijke ontruiming van de cellengang. De arrestantenverzorgers van de rechtbank kunnen in het PCC worden ingezet en zijn als BHV'er voor het PCC opgeleid.

De bezetting van de arrestantenzorg in de rechtbank verschilt per dag en kan nog per dienst verschuiven, afhankelijk van de instroom aan arrestanten. De gemiddelde bezetting is ongeveer twintig arrestantenverzorgers waarvan een deel het vervoer verzorgt. De parketpolitie ontvangt gedurende de dag ophaalplannen voor arrestanten vanuit de PI. Mede aan de hand van de ophaalplannen kan worden ingeschat of een dienst 's avonds uitloopt. De kans dat een dienst uit loopt is groot. Pas als de beveiliging van de rechtbank belt dat alle kamers leeg zijn, kunnen de arrestantenverzorgers ook hun dienst afronden. Diensten starten om 7.30, 8.00, 8.30, 9.00 en 9.30 uur tot 18.30 uur. De rechtbank geeft aan dat sprake is van voldoende personeel. Indien de bezetting te laag is kan naar het PCC worden gebeld voor bijstand, ook al gaat het maar om twee uur.

In het politiebureau Lelystad zijn de diensten met bijbehorende bezetting als volgt: 7-15 (3), 15-23 (3), 23-7 (2). Als het rooster het toelaat wordt een extra dagdienst ingezet van 8.30 tot 17 uur. Volgens een gesprekspartner is momenteel sprake van krapte aan personeel waardoor alle diensten van vroeg tot laat bemand worden door twee arrestantenverzorgers. Het nemen van pauze is daardoor lastig, geeft een geïnterviewde aan. Wel kan men in zo'n geval vaak eerder weg. In Lelystad worden

studenten als volwaardige arbeidskracht ingezet. Het is de inspectie niet bekend of de studenten in de sterkte meedraaien of boven de sterkte.

Op Urk werken vijf wijkagenten en één chef van dienst. Gezamenlijk voeren zij alle voorkomende taken uit. Het bureau sluit om 17.00 uur maar wijkagenten zijn tot 22.00 uur aanwezig. Na dat tijdstip neemt het bureau in Emmeloord de taken over. Urk kan indien nodig assistentie vragen vanuit Emmeloord. In principe zijn de dienders op Urk op zondag vrij. De gemeenschap stelt niet op prijs dat dan wordt gewerkt.

Een gesprekspartner op politiebureau Utrecht merkt op dat de personele bezetting op zijn locatie goed is.

Opleiding en training

In het PCC mogen alleen voldoende gecertificeerde medewerkers werken. Men hoeft niet vuurwapendragend te zijn. Vier keer per jaar doen arrestantenverzorgers IBT-trainingen en twee keer per jaar de vuurwapenproef.²² Als men zakt voor de vuurwapenproef wordt het wapen ingeleverd. Zoals gezegd worden BOA's in het PCC momenteel omgeschoold naar surveillanten. Arrestantenverzorgers doen verschillende hercertificeringen, zoals voor fitheid, voor de ambtsinstructie en voor arrestantenverzorger. Alle vaste medewerkers zijn BHV-er en als zodanig opgeleid. Verder zijn zij gediplomeerd voor het uitvoeren van het transport.

Op de rechtbank hebben een paar arrestantenverzorgers een BOA-certificaat. Het grootste deel heeft de politieopleiding gedaan. Veel hebben niveau twee maar de meeste zijn vuurwapendragend. Arrestantenverzorgers merken daarnaast op dat op de rechtbank geen medewerkers mogen werken die niet (meer) vuurwapendragend zijn. In enkele gevallen wordt een uitzondering gemaakt vanwege het om medische redenen niet mogen dragen van een vuurwapen.

De arrestantenverzorgers op het politiebureau in Lelystad geven aan dat zij een FO (forensische opsporing)-training hebben gevolgd, waardoor zij in staat zijn de kleding van verdachten op de juiste wijze borgen. Veel arrestantenverzorgers in Midden-Nederland hebben training gehad om DNA af te nemen. Hetzelfde geldt voor het afnemen van dactyloscopie en maken van een verdachte-foto.

Arrestantenverzorgers hebben over het algemeen geen aparte training of cursus gekregen voor de bejegening van minderjarigen, vreemdelingen, verwarde personen, of verschillende types verdachten in het algemeen. Voor wat betreft de bejegening van minderjarigen geven arrestantenverzorgers aan dat zij dit leren tijdens het werk.²³

Integriteit

Volgens een gesprekspartner van het PCC is sprake van een aanspreekcultuur, hoewel het elkaar aanspreken op het gedrag wisselt per persoon. Het verschil zit daarbij in de beleving van de arrestantenverzorger van de invulling van zijn rol. Een

²² Op het PCC worden geen vuurwapens gedragen. Bij vervoer van arrestanten draagt de arrestantenverzorger een vuurwapen.

²³ In de wederhoor geeft de politie aan dat in de opleiding van arrestantenverzorgers bij het Politie Vormingscentrum aandacht is voor bijzondere groepen arrestanten. De arrestantenverzorgers in Flevoland hebben deze opleiding gevolgd. In de BOA-opleiding komt bejegening aan bod. Iedere arrestantenverzorger volgt jaarlijks 3 à 4 themadagen waarbij aandacht is voor bijzondere groepen ingeslotenenen zoals minderjarigen en verslaafden.

medewerker die zichzelf ziet als verzorger neemt in deze een andere houding aan dan een medewerker die zichzelf ziet als bewaker.

Desgevraagd geeft een opsporingsambtenaar van politiebureau Maarsse aan dat als hij ziet dat een collega een situatie anders zou kunnen aanpakken hij zijn collega daarop zou aanspreken, maar wel op een geschikt moment. Soms vindt op het bureau een debriefing plaats. Het hangt dan af van de sfeer en van de aanwezige hulpofficier of de collega's zich uiten over leerpunten. Hoe dan ook is een gepland samenzijn met collega's positief, aldus de geïnterviewde.

Procedures en protocollen

De IvenJ heeft verschillende werkinstructies ontvangen ten aanzien van de arrestantenzorg in de voormalige politieregio's Flevoland, Gooi- en Vechtstreek en Utrecht. De locaties PCC, PCC Hilversum, PCC Lelystad, PCC Almere en de rechtbank Utrecht hebben eigen werkinstructies. De werkinstructies voor de arrestantenzorg in het PCC zijn opgesteld conform de geldende normen van ISO 9001-2008.²⁴ Het hoofd van het PCC spreekt de wens uit het bestaande aantal werkprocessen terug te brengen.

De gesprekspartners geven aan dat de werkinstructies in hard-copy in de kast staan of op tafel liggen in de kantine en daarnaast raadpleegbaar zijn op intranet.

Klanttevredenheid

Elke leidinggevende in het PCC wordt geacht vier keer per maand een gesprek te houden met een arrestant tijdens het verblijf of na afloop aan de hand van een uitgebreide vragenlijst. Aan de hand van de gegevens, die in een Excel-bestand worden verwerkt, meet het arrestantencomplex de tevredenheid van de arrestant. Op basis van deze informatie kwamen de leidinggevenden in het PCC erachter dat bepaalde cellen koud waren. Door bouwkundig onderzoek ontdekte het PCC dat er onvoldoende isolatie in de spouwmuur zat. Zo ook is de tevredenheid over de warme maaltijden met 40% toegenomen nadat een contract werd gesloten met een nieuwe leverancier. De IvenJ beschouwt deze vorm van klanttevredenheidsonderzoek als een 'good practice'.

7.2 Communicatie

Op het PCC kan de chef van dienst meeluisteren met de arrestantenverzorgers en gesprekken volgen via de 'oortjes'.

Dienstoverdracht

Binnen het PCC vindt bij iedere start van een dienst een briefing plaats die wordt verzorgd door de chef van dienst. In de rechtbank Utrecht is dagelijks om 8.30 uur een briefing. Op het politiebureau in Lelystad is het algemeen gebruik om een half uurtje eerder te komen voor de dienstoverdracht. Men kan dan vaak ook eerder weg. Het is 'geven en nemen' volgens een geïnterviewde arrestantenverzorger.

Werkoverleg

Het hoofd van het team arrestantentaken in het PCC organiseert periodiek een bijeenkomst voor alle medewerkers over actualiteit, beleid, toekomst en dergelijke.

²⁴ De inspectie heeft van het PCC Houten de auditrapporten ontvangen van de afgelopen jaren alsmede andere documentatie aangaande de ISO-certificering.

Vanaf de eenwording van Midden-Nederland zijn de bijeenkomsten binnen het team arrestantentaken bedoeld voor alle medewerkers van alle locaties.

7.3 Overzicht capaciteit cel/ophoudkamer

Zie bijlage 2.

7.4 Oordeel

De IVenJ is van oordeel dat het onderdeel personeel en organisatie overwegend op orde is. De uniformering en de ISO certificering van de werkprocessen in het PCC ziet de IVenJ als een voorbeeld voor andere eenheden. Het is echter van belang dat er ook voor de andere cellencomplexen/politiebureaus in Midden-Nederland actuele werkinstructies komen. Het merendeel van het personeel is voldoende opgeleid en heeft ervaring opgebouwd met arrestantenzorg. Speciale training voor het omgaan met kwetsbare groepen zoals minderjarigen, vreemdelingen en verwarde personen zou meer kunnen worden geborgd. Daarnaast hebben niet alle opsporingsambtenaren en arrestantenverzorgers de juiste opleiding gehad waardoor soms werkzaamheden door andere collega's moeten worden overgenomen. De personele capaciteit lijkt op orde al is de drukte lastig te voorspellen. De inzet van studenten, die geen specifieke opleiding arrestantenzorg hebben gehad, ziet de IVenJ niet als een structurele oplossing bij personeelstekort. De IVenJ beschouwt het bevragen van arrestanten over tal van onderwerpen van het verblijf in het PCC als een 'good practice'.

Aanbevelingen

- Draag zorg dat de werkinstructies op eenheidsniveau eenduidig zijn.
- Investeer in de opleiding en bijscholing van het personeel.

8 Eindoordeel

Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken zijn verschillende aspecten van de arrestantenzorg aan de orde gekomen. Over een aantal onderwerpen hierbinnen zijn de inspecties erg positief en een aantal onderwerpen verdienen nog aandacht. Onderstaande figuur geeft een totaaloverzicht van de wijze waarop het proces arrestantenzorg functioneert op alle getoetste aspecten en daarbij behorende onderwerpen. In deze figuur is met kleurcodes aangegeven in welke mate de arrestantenzorg voldoet aan de gestelde normen en verwachtingen op de verschillende onderwerpen binnen de toetsingskaders van IVenJ en IGZ: **donkergroen** wil zeggen dat de arrestantenzorg volledig voldoet, **lichtgroen** wil zeggen voldoet overwegend maar niet volledig, **oranje** houdt in dat de arrestantenzorg in beperkte mate voldoet aan de criteria en een **rode** kleur wil zeggen dat de arrestantenzorg niet voldoet.

De wijze waarop de politie Midden-Nederland inhoud geeft aan de arrestantenzorg voldoet in ruime mate.

Aanhouding

De IVenJ is van oordeel dat het aanhouden van personen veelal goed verloopt. Er is aandacht voor de veiligheid van zowel de arrestant als de politie. Daarnaast is de bejegening bij de aanhouding door de politie over het algemeen correct en rustig. Het komt voor dat de politie geweld toepast bij de aanhouding maar de IVenJ heeft niet de indruk dat het geweldsgebruik buitensporig is. Van geweldsincidenten maakt de politie een rapportage die vervolgens wordt geëvalueerd. Het melden van eventuele bijzonderheden over de arrestant door de opsporingsambtenaar bij overdracht aan de arrestantenverzorger kan beter geborgd worden.

Transport

Het transport van arrestanten is voor zover door de IVenJ onderzocht in orde. Arrestanten voelen zich veilig en de politiebussen zijn goed uitgerust. De politie voldoet aan de verwachting dat minderjarigen gescheiden worden vervoerd. Wel constateert de IVenJ dat aan het transport in een gewoon politievoertuig risico's kleven omdat er geen uitneembaar rooster of een plexiglazen afscheiding is die de agenten, wanneer nodig, bescherming biedt tegen eventuele agressie, bij-, of spuugincidenten.

Insluiting

De insluiting voldoet in beperkte mate. De IVenJ constateert namelijk dat de huisregels veelal niet proactief gedeeld worden met ingeslotenen en dat meerderjarigen in principe niet de mogelijkheden aangeboden krijgen om naar huis te bellen of om eventueel bezoek te ontvangen. Men gaat ervan uit dat iedereen bekend is met het reilen en zeilen op het bureau. Als betrokkene niet expliciet om bepaalde zaken of mogelijkheden vraagt, gebeurt het niet. De fouillering en inname persoonlijke eigendommen verloopt niet overal even zorgvuldig. De registratie, identiteitsvaststelling en voorgeleiding voldoen. De bejegening tijdens de insluiting is op orde.

Verblijf

De inrichting van de bezochte cellen voldoet overwegend aan de formele inrichtingseisen. De bejegening van ingeslotenen is over het algemeen respectvol en de ingeslotenen voelen zich veilig. De politie beschouwt minderjarigen als een bijzondere groep maar stuurt nog onvoldoende op het consequent gebruik van het buddiesysteem. Voor vreemdelingen die vastzitten ter vaststelling van hun identiteit is geen bijzonder beleid van toepassing. De inrichting van de verblijfsruimte voldoet aan de formele eisen. Op het PCC is een aparte familiekamer ingericht waar minderjarigen arrestanten door hun ouders kunnen worden bezocht in een kindvriendelijke omgeving. Het verblijfsregime en de persoonlijke verzorging zijn op orde. Er wordt rekening gehouden bij de maaltijdverstrekking met levensbeschouwing of godsdienst. De veiligheid op cellencomplexen lijkt geborgd, ook door de aanwezigheid van camera's. Er worden oefeningen gehouden, de medewerkers zijn BHV gecertificeerd en er hangen ontruimingsplannen op de gangen. Het consequent afdoen van dienstwapens bij arrestantenverblijven is een punt van aandacht net zoals transparantie over klachten. De toegang tot de medische zorg is voldoende geborgd.

Personeel en organisatie

Het onderdeel personeel en organisatie is in voldoende mate op orde. De uniformering en de ISO certificering van de werkprocessen in het PCC ziet de IVenJ als een voorbeeld voor andere eenheden. Het is belangrijk dat in de andere cellencomplexen/politiebureaus in Midden-Nederland actuele werkinstructies komen. Het merendeel van het personeel is voldoende opgeleid en heeft ervaring opgebouwd met arrestantenzorg. Speciale training voor het omgaan met kwetsbare groepen zoals minderjarigen, vreemdelingen en verwarde personen zou meer kunnen worden geborgd. Daarnaast hebben niet alle opsporingsambtenaren en arrestantenverzorgers de juiste opleiding gehad waardoor soms werkzaamheden door andere collega's moeten worden overgenomen. De personele capaciteit lijkt op orde al is de drukte lastig te voorspellen. De inzet van studenten, die geen specifieke opleiding arrestantenzorg hebben gehad, ziet de IVenJ niet als een structurele oplossing bij personeelstekort. De IVenJ beschouwt het bevragen van arrestanten over tal van onderwerpen van het verblijf in het PCC als een 'good practice'.

Aanbevelingen

- Overweeg om (nieuwe) politievoertuigen uit te rusten met een uitneembare scheidingswand.

- Geef ingeslotenen actuele schriftelijke informatie in een taal die zij begrijpen.
- Geef ingeslotenen de mogelijkheid, nadat toestemming aan de HOvJ is gevraagd, om het thuisfront te informeren.
- Schenk aandacht aan de rechtsongelijkheid met betrekking tot juridische bijstand bij minderjarigen.
- Zorg dat bijzondere groepen ingesloten zoals minderjarigen en vreemdelingen specifieke aandacht krijgen.
- Draag zorg dat de werkinstructies op eenheidsniveau eenduidig zijn.
- Investeer in de opleiding en bijscholing van het personeel.

Bijlage 1 Inspectieprogramma eenheid Midden-Nederland

Maandag 6 oktober 2014

Tijd	Parketpolitie rechtbank Utrecht / Urk / Lelystad
10:00 12:30	Rechtbank
14:00 15:30	Politiebureau Urk
16:00 17:30	Arrestantencomplex Lelystad

Dinsdag 7 oktober 2014

Tijd	Politiecellencomplex Houten
09:00 09:30	Ontvangst door het hoofd arrestantenzorg en contactpersoon arrestantenzorg
09:30 11:00	Rondleiding locatie
11:00 12:00	Interview arts
12:00 12:30	Lunch met arrestantenmaaltijden
12:45 13:45	Interview arrestantenverzorgers
13:45 15:00	Interview HOvJs
15:00 16:00	Interviews opsporingsambtenaren / VP (parallele sessies)
16.30 1730	Interview hoofd arrestantenzorg

Woensdag 8 oktober 2014

Tijd	Politiecellencomplex Houten
09:00 11:00	Vervolg rondleiding (met IJZ) inclusief bezichtiging transportbussen en apotheek
11:00 12:30	Interviews ingeslotenen
12:30 13:00	Lunch
13:30 14:15	Interview coördinator jeugd
14:15 15:00	Interview arrestantenverzorgers
14:15 16:00	Inzage BVH – centrale post
16:00 17:00	Inzage stukken en informatieverzameling

Donderdag 9 oktober 2014²⁵

Tijd	Loosdrecht / Maarssen / Utrecht
09:00 10:30	Interview CTA
11:00 11:30	Bezoek politiebureau Loosdrecht
13:00 15:00	Bezoek politiebureau Maarssen
15:30 17:00	Bezoek politiebureau Kroonstraat Utrecht

²⁵ Twee inspecteurs IVenJ.

Bijlage 2 Overzicht capaciteit eenheid Midden-Nederland

Locatie	Adres	Reguliere cel	Ophoudcel	Observatiecel	Isoleercel	Clautrofobie--cel	Familiecel	Groepsceel	"Zachte cel" en "Medi-cel" ²⁶	Jongens/Meisje ruimte rechtbank	Totaal
Almere Haven	Bivak 1		1								1
Almere Stad	Baljuwstraat 2	19	6	2	2						29
Amersfoort	Asch van Wijkstraat 45	15		1							16
Baarn	Eemnesserweg 52		3	1							4
De Meern	Burg. Middelweerdplaats 2		6								6
Doorn	Dorpsstraat 28		3								3
Dronten	Gangboord 62		2								2
Emmeloord	Harmen Visserplein 3		3								3
Hilversum	Groest 69		5	1							6
Houten	De Brug 2 A		2								2
Houten PCC	Vleugelbootweg 21	89	10	12		2	1		2		116
Huizen	Graaf Wichman 1		2								2
Lelystad	De Doelen 10 01	13		1	1						15
Loosdrecht	Nieuw Loosdrechtsedijk 2		2								2
Maarssen	Bisonspoor 333		8	1							9
Mijdrecht	Anselmusstraat 42		1								1
Naarden	Amersfoortsestraatweg 12		1								1
Nieuwegein	Schakelstede 75		6	1							7
Urk	Het Rif 2		2								2
Utrecht	Kroonstraat 25		25	8				2			35
Veenendaal	Boompjesgoed 12		5	1							6
Weesp	Hoogstraat 70		3								3
Woerden	Houttuinlaan 10		4								4
Zeewolde	Strandweg 8		2								2
Zeist	Utrechtseweg 141		13	1							14
Rechtbank Lelystad	Stationsplein 15		7					1			8
Rechtbank Utrecht	Vrouw Justitiaplen 1		13	4				2		2	19
		136	135	34	3	2	1	5	2	2	320

²⁶ In aanbouw.

Bijlage 3 Afkortingen

GHB	gamma-hydroxyboterzuur
BHV	Bedrijfshulpverlening
BOA	Bijzonder Opsporings Ambtenaar
BPZ	basis politiezorg
BVH	Bedrijfsprocessenregistratiesysteem Basisvoorziening Handhaving
CTA	commissie van toezicht arrestantenzorg
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DV&O	Dienst Vervoer en Ondersteuning
FMMU	Forensisch Medische Maatschappij Utrecht
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
HAP	huisartsenposten
IBT	Integrale Beroepsvaardigheids Trainingen
ICPC	International Classification of Primary Care
IGZ	Inspectie Gezondheidszorg
IJZ	Inspectie Jeugdzorg
IVenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
HOvJ	hulp officier van justitie
OM	Openbaar Ministerie
OK	ophoudkamer
OPS	opsporingsregister
PCC	Politiecellencomplex Houten
PI	Penitentiaire Inrichting
PSH-V	Politiesuite Handhaving Vreemdelingen
RBT	Robuust Basis Team
SEH	spoed eisende hulp
VP	vreemdelingenpolitie

Bijlage 4 Bronnen

- Algemene Wet Bestuursrecht (AWB)
- Ambtsinstructie voor de politie
- Arrestantenregeling regionale politie
- Audit protocollen ISO
- Bedrijfsnoodplan PCC
- Besluit beheer regionale politiekorpsen
- Contract FMMU /
- Convenant Politie – GGZ (20-12-2012)
- CPT-standaarden (Raad van Europa)
- CTA jaarverslagen 2013
- Dashboard team arrestantenzaken 2014 PCC
- EU-Richtlijn raadsman en politieverhoor
- Europese gevangenisregels (2006)
- Huishoudelijk Reglement Zorg voor en bejegening van ingeslotenen in politiecellencomplexen
- Huisregels bij politiebureaus
- Hygiëne protocol ISO
- Jaarlijkse klant tevredenheid oriëntaties
- Leerpunten klachten PCC
- Maatregelen voor minderjarigen (korpsleiding politie, april 2013)
- Overzicht ophoudkamers en cellen eenheid Midden-Nederland
- Politiewet 2012
- Procesbeschrijvingen eenheid Midden-Nederland
- RAPT-instructies
- Regeling Beheer Politie (2012)
- Regeling Politiecellencomplex
- Regeling Toezicht Arrestantenzorg (2013)
- Werkinstructies eenheid
- ZSM werkproces